HET POLITIONEEL GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN: NAAR EEN BREDER TOEPASSINGSGEBIED?

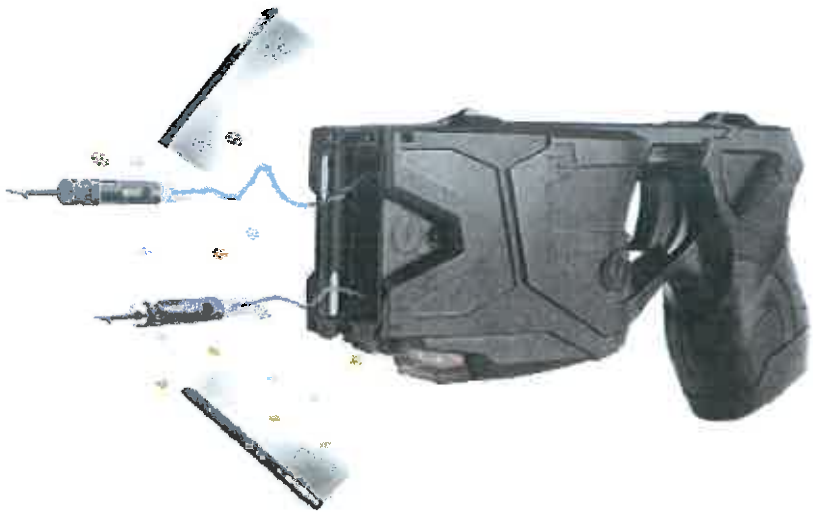

Inhoudsopgave

I. ALGEMENE INLEIDING 1

I.1. Onderzoeksvraag 2

I.2. Methodologie 2

II. HET POLITIONEEL GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN IN BELGIË: DE ACTUELE TOESTAND 3

II.1. Het stroomstootwapen omschreven aan de hand van zijn werking 3

II.2. Het wettelijk kader 4

II.3. De opleiding inzake het gebruik van het stroomstootwapen 5

II. 4. Een schets van het actuele gebruik van het stroomstootwapen 6

III. NAAR EEN BREDERE TOEPASSING VAN HET STROOMSTOOTWAPEN? 6

III.1. Het pilootproject van de VCLP betreffende het gebruik van het stroomstootwapen: een illustratie van de praktijkvraag naar een bredere toepassing 7

III.2. De vigerende inzichten inzake het politioneel gebruik van het stroomstootwapen in kaart gebracht 9

III.2.1. Juridische inzichten, in het bijzonder vanuit de Raad van Europa (EHRM en CPT) 9

III.2.2. Wetenschappelijke inzichten 9

III.2.3. Belgische praktijkinzichten: een bloemlezing 9

III.2.3.1. Inzichten vanuit de politieopleiding 9

III.2.3.2. Inzichten van het Vast Comité P en van de VCLP vanuit en rond het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen 14

III.2.3.3. Nog enkele caveats inzake het gebruik van het stroomstootwapen 23

IV. CONCLUSIES 24

IV.1. Algemeen 24

IV.2. De focus op enkele kernkwesties 26

IV.2.1. Geen ongebreidelde uitbreiding van het toepassingsgebied 26

IV.2.2. Stroomstootwapengebruik *'en mode 'tir''* in plaats van *'en mode 'contact''* (stunmodus) 27

IV.2.3. Hulpverlening bij stroomstootwapengebruik 27

IV.2.4. De (al dan niet) noodzakelijkheid dan wel opportuniteit van een specifieke regelgeving 27

IV.2.5. De noodzaak van een gepaste opleiding 28

IV.2.6. De noodzaak van een gepaste rapportage van het stroomstootwapengebruik 29

IV.2.7. De noodzakelijkheid en de facilitering van een gepast toezicht op het stroomstootwapengebruik 30

V. AANBEVELINGEN 30

V.1. Met betrekking tot de situaties waarin het stroomstootwapen ingezet kan worden 30

V.2. Met betrekking tot de politiebeambten die het stroomstootwapen kunnen gebruiken 31

V.3. Met betrekking tot de gebruiksmodus van het stroomstootwapen 31

V.4. Met betrekking tot de hulpverlening bij stroomstootwapengebruik 31
V.5. Met betrekking tot het wettelijk kader 31
V.6. Met betrekking tot de opleiding en training inzake het gebruik van het stroomstootwapen 32
V.7. Met betrekking tot de rapportage inzake en het toezicht op het gebruik van een stroomstootwapen 32
LIJST DER MEEST GEBRUIKTE AFKORTINGEN (RAPPORT EN BIJLAGEN) 34
BIJLAGEN .....
BIJLAGE 1: OVERZICHT PER 31 DECEMBER 2020 VAN DE POLITIEZONES, DEELNEMEND AAN HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP ..... a
BIJLAGE 2: INTERVIEWSCHEMA VAST COMITÉ P INZAKE DE BEVRAGING ROND HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP ..... b
BIJLAGE 3: SCHRIFTELIJKE VRAGENLIJST VAST COMITÉ P INZAKE DE BEVRAGING ROND HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP c
BIJLAGE 4: LIJST DER GEBRUIKTE BRONNEN ..... d
BIJLAGE 5: SCHETS VAN DE OPLEIDING INZAKE HET GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN ..... e
BIJLAGE 6: SAMENVATTING VAN DE JURIDISCHE EN WETENSCHAPPELIJKE INZICHTEN INZAKE HET GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN ..... f

I. ALGEMENE INLEIDING

1. Een fundamenteel mensenrecht waarop de burger zich kan beroepen jegens de overheid is het recht op leven, beschermd (onder meer) door artikel 2 EVRM. Dit mensenrecht is volop in beeld bij politioneel optreden: uiteindelijk beschikt de politie (de lokale en de federale politie) over (vrijwel) het monopolie van het wettelijk geweld.

2. Het is vooral (maar zeker niet exclusief) bij politioneel vuurwapengebruik, geregeld in artikel 38 Wet Politieambt, dat het recht op leven heel erg speelt. Vuurwapengebruik dient dan ook een *ultimum remedium* te zijn, in te zetten conform de eisen van het voormelde artikel 38 Wet Politieambt dat op zijn beurt verwijst naar de wettelijkheids- (wettig doel), subsidiariteits- en proportionaliteitseis van artikel 37 Wet Politieambt over het geweldgebruik in het algemeen.

3. Het lijkt plausibel te stellen dat de politie minder tot vuurwapengebruik genoodzaakt zal zijn wanneer ze, naast een vuurwapen, beschikt over – wat men noemt – *'less lethal weapons'* of *'less than lethal weapons'* waarmee betracht wordt het risico op een ongewilde/incidentele dodelijke afloop bij geweldgebruik zo veel mogelijk te verkleinen, dit vergeleken met de inzet van in het bijzonder vuurwapens. Indien het bewapeningsarsenaal van de politie uitgebreid wordt met dergelijke middelen, vergroten als het ware de keuzemogelijkheden van de politie inzake het te hanteren wapen, dit uiteraard met respect voor de hiervoor aangestipte principes.

4. Tegen die achtergrond valt de ontwikkeling in de Verenigde Staten van het zogenaamde 'stroomstootwapen' te duiden[1], een door zijn werking onmiddellijk neutraliserend wapen.

5. Ondertussen is het gebruik van het stroomstootwapen door de politie geen louter Amerikaans fenomeen meer. Naast buurlanden als Nederland wordt het ook in België gebruikt door de speciale eenheden van de federale politie en in bepaalde politiezones met een penitentiaire instelling op hun grondgebied. Thans loopt, onder auspiciën van de Vaste Commissie van de lokale politie (VCLP), een pilootproject om na te gaan of het gebruik van het stroomstootwapen binnen de lokale politie uitgebreid zou kunnen worden.

6. Er kan derhalve in het reguliere politiewezen een bepaalde tendens ontwaard worden *pro* een ruimere inzetbaarheid van het stroomstootwapen[2]. In dit kader is het niet onbelangrijk vast te stellen dat de huidige minister van Binnenlandse Zaken in haar beleidsverklaring van 6 november 2020 het volgende stelde: *"Verder bekijken we welke technologische hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld bodycams en stroomstootwapens, kunnen bijdragen aan een doeltreffende bescherming van de politiemedewerkers op het terrein"*[3].

---

[1] Het stroomstootwapen wordt ook weleens *'Taser'* genoemd naar de marktleider TASER, na rechtszaken herdoopt tot AXON. Daarnaast wordt het in de internationale literatuur en rechtspraak ook weleens benoemd als *'electronic control device'* (ECD), *'electrical discharge weapon'* (EDW), *'conducted energy device'* (CED), *'pistolet à impulsion électrique'* (PIE) en *'conducted energy weapon'* (CEW).

[2] Er zijn indicaties dat de federale politie op termijn ook stroomstootwapens wil inzetten bij specifieke eerstelijnsdiensten zoals de spoorwegpolitie en een en ander dus niet langer wil voorbehouden voor de speciale eenheden.

[3] Beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Werking, *Parl.St.* 2020-21, nr. 55-1610/020, 19. Wellicht valt een en ander te situeren in een context van een door de politiediensten gepercipieerd stijgend aantal arbeidsongevallen en van hun stelling steeds vaker geconfronteerd te zijn met (steeds zwaardere) geweldssituaties. Voor cijfers, zie de MISI-barometer (Melding Incidenten – *'Signalements Incidents'*) van de federale politie van 10 maart 2021.

I.1. Onderzoeksvraag

7. In het voorliggende rapport buigt het Vast Comité P zich over de vraag of een breder toepassingsgebied van het stroomstootwapen wenselijk is en zo ja, onder welke voorwaarden. Uiteindelijk betekent *'less lethal'* nog altijd *'lethal'* zodat artikel 2 EVRM in beeld blijft. Bovendien moet gevrijwaard worden dat het gebruik van het stroomstootwapen – uiteraard thans ook onderworpen aan de reeds aangestipte eisen van artikel 37 Wet Politieambt – niet ontaardt in andere schendingen van mensenrechten waarbij met name gedacht kan worden aan het folterverbod (artikel 3 EVRM). Bij de voormelde vraagstelling gaat bijzondere aandacht naar de kwestie wat een en ander zou kunnen betekenen enerzijds op het vlak van de wettelijke omkadering van het stroomstootwapengebruik en anderzijds op het vlak van de opleiding van de gebruikers. Beide (wettelijk kader en opleiding) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden nu een gepaste opleiding ertoe moet leiden dat politiebeambten geweld ontplooien conform de eisen van artikel 37 Wet Politieambt. Die connexiteit wordt overigens nog formeel versterkt in de Belgische politiebewapeningsregeling.

I.2. Methodologie

8. Om ter zake een standpunt te kunnen innemen, voerde het Vast Comité P een *'quick scan'* uit van de vigerende inzichten inzake het gebruik van het stroomstootwapen. Deze inzichten worden gepresenteerd in punt III. nadat in punt II. de actuele toestand van het politioneel gebruik van het stroomstootwapen in België geschetst wordt. Vooreerst, gaat het om juridische elementen die – gelet op de betrokkenheid van de artikelen 2 en 3 EVRM – in essentie teruggaan op de rechtspraak van het EHRM en op aanbevelingen en standaarden van het CPT[4]. Ten tweede, worden zeer kort wetenschappelijke bevindingen naar voor gebracht. Ten derde, wordt een dwarsdoorsnede geboden van Belgische praktijkinzichten die in essentie naar voor komen uit enerzijds (een bevraging van) de opleiding en anderzijds het hoger aangestipte pilootproject van de VCLP waaromtrent het Vast Comité P een beperkt kwalitatief onderzoek voerde. In punt IV. worden deze verschillende inzichten rubriekmatig samengebracht. In punt V. worden aanbevelingen geformuleerd.

9. Op het vlak van de gehanteerde methodologie dient vermeld te worden dat, om zicht te krijgen op de opleiding, de beschikbare documentatie opgevraagd werd en gesprekken gevoerd werden met enkele docenten van de ANPA, met *'trainers'* van lokale politiezones en met het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA. De zones, betrokken bij het pilootproject van de VCLP, werden schriftelijk en mondeling bevraagd. Meer bepaald werden enerzijds semi-gestructureerde interviews afgenomen van de korpschefs van de zones van het pilootproject (en/of de lokale verantwoordelijken) en werd anderzijds een schriftelijke bevraging doorgevoerd van een representatief deel van de pilootzones. Bijkomend werden de rapportages aangaande het stroomstootwapen opgevraagd bij de pilootzones, de VCLP, de federale politie (DGR en DAO) en het Pedagogisch Comité. Het voorliggend rapport, alsmede de betrokken voorstudie, is gebaseerd op de bronnen die zijn opgelijst in bijlage 4. De gehanteerde afkortingen worden verduidelijkt in de 'Lijst der meest gebruikte afkortingen', *in fine* van het rapport, in samenlezing met de voormelde bronnenlijst.

[4] De aanbevelingen, standaarden en praktijkbevindingen van het CPT, net als het EHRM kaderend in de Raad van Europa, worden regelmatig mee opgepikt in arresten van het EHRM.

II. HET POLITIONEEL GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN IN BELGIË: DE ACTUELE TOESTAND

10. Alvorens de vraag te beantwoorden of en zo ja, onder welke voorwaarden een bredere toepassing van het stroomstootwapen door de Belgische politie opportuun is, dient geduid te worden wat de actuele toestand ter zake is.

II.1. Het stroomstootwapen omschreven aan de hand van zijn werking

11. Het stroomstootwapen is een onmiddellijk neutraliserend wapen[5] dat uiterlijk zeer sterk lijkt op een handvuurwapen. Het is een wapen dat – in tegenstelling tot alle andere *'less lethal weapons'*[6] – rechtstreeks inwerkt op het centraal zenuwstelsel door het toedienen van een stroomstoot die weliswaar weinig stroom bevat maar wel onder hoge spanning (50.000 volt) gegeven wordt. Het verschil tussen spanning en stroom wordt duidelijker indien het vergeleken wordt met de werking van een hogedrukreiniger die met weinig water (stroom) onder heel hoge druk (spanning) behoorlijk veel kracht heeft. De effecten van elektrocutie op het menselijk lichaam en de inherente risico's ervan worden verder in dit rapport en zijn bijlagen geduid.

12. Er zijn twee *modi* van gebruik van het stroomstootwapen[7]: ofwel worden er twee pijltjes afgeschoten[8] naar de betrokkene in wiens kledij of huid ze blijven steken (*'en mode 'tir''*), ofwel wordt het stroomstootwapen tegen het lichaam van de betrokkene gehouden om een stroomstoot toe te dienen (*'en mode 'contact''* of stunmodus). Naargelang de gehanteerde modus verschilt het effect wezenlijk.

13. Bij het gebruik *'en mode 'tir''* worden, vanop maximaal (afhankelijk van het type pijltjes waarmee het wapen uitgerust wordt) 10,6 meter, twee pijltjes, voorzien van een weerhaak van 11,6 mm lang, gelanceerd. Zij blijven verbonden met het stroomstootwapen via geïsoleerde elektriciteitsdraden. Derwijze kan – mits goed contact en een goede spreiding van de pijltjes – een sterke elektrische impuls op het centraal zenuwstelsel gegeven worden die, enkel tijdens het geven van de impuls[9], de normale werking van het zenuwstelsel verstoort[10] met oncontroleerbare pijnlijke spiercontracties en een kortstondige verlamming tot gevolg. Bijkomende

---

[5] *Cf.* artikel 3, § 1, 9° Wapenwet waarin gesproken wordt van *"draagbare tuigen waarmee door een elektrische stroomstoot personen weerloos kunnen worden gemaakt of pijn kan worden toegebracht, (met uitzondering van medische of diergeneeskundige hulpmiddelen)"*. Deze tuigen worden door de Wapenwet tot de verboden wapens gerekend. Luidens haar artikel 27, § 1, tweede lid, zijn de bepalingen van de Wapenwet niet van toepassing op de ambtenaren van het openbaar gezag of van de openbare macht, die een wapen dat tot hun voorgeschreven uitrusting behoort, in dienst dragen of voor de dienst voorhanden hebben. Een KB van 26 juni 2002 maakt dat die uitzondering op het operationeel kader van de politiediensten slaat.

[6] Als voorbeeld kan het bijzondere politiewapen FN 303 aangehaald worden dat beoogt louter door het toedienen van pijn(prikkels) (sensorisch zenuwstelsel) de betrokken persoon te laten 'coöpereren'.

[7] Zie het handboek *'Taser X2'* voor de *'trainer'*/gebruiker (vorming geweldbeheersing– documentatie opleiding ANPA).

[8] Schieten is technisch gezien een slecht gekozen term. De pijltjes worden namelijk voortgedreven door stikstof.

[9] Bij de stroomstootwapens die in België gebruikt worden, alle van het merk AXON, duurt één stroomstoot gebruikt *'en mode 'tir''* standaard vijf seconden (type T7). Het oudere type (type X2) geeft een standaard-stroomstoot van 99 seconden. Een stroomstoot kan herhaaldelijk, zonder beperking, gegeven worden.

[10] Neuro-musculaire incapacitatie.

stroomstoten kunnen gegeven worden zonder dat dit bijkomende sporen op het lichaam achterlaat[11]. De finaliteit van een en ander is neuro-musculaire incapacitatie.

14. In stunmodus of *'en mode 'contact''* wordt het stroomstootwapen met de twee vooraan geplaatste contactpunten rechtstreeks op het lichaam van de betrokkene geplaatst. De over een kleine oppervlakte verspreide stroom zal enkel een sterke pijnprikkel veroorzaken die pas stopt als de stroomstoot beëindigd wordt[12] en die nagenoeg geen sporen achterlaat. De finaliteit van deze handelwijze is niet incapaciteren maar pijn[13] veroorzaken[14].

II.2. Het wettelijk kader

15. Het gebruik van het stroomstootwapen kent in België geen specifieke regeling. Het wordt beheerst door de algemene regeling van het politioneel geweldgebruik zoals vervat in artikel 37 Wet Politieambt. Luidens de omzendbrief van 2 februari 1993 over deze wet en luidens de voorbereidende werken inzake de Wet Politieambt, moet de notie 'geweld' namelijk ruim opgevat worden, net zoals de notie 'dwangmiddelen' uit artikel 1, derde lid Wet Politieambt. Dit betekent dat het stroomstootwapen enkel – in principe mits voorafgaande waarschuwing – ingezet kan worden mits het een wettig doel dient dat niet zonder geweld bereikt kan worden[15] (subsidiariteit) en het stroomstootwapen het minst vexatoire middel is om dat wettig doel te bereiken (proportionaliteit).

16. Het stroomstootwapen behoort tot de bijzondere bewapening, zoals bedoeld in artikel 6 Bewapenings-KB. Dit impliceert, luidens artikel 10 van voormeld KB, dat het enkel gedragen en derhalve gebruikt mag worden mits een individuele machtiging van de minister van Binnenlandse Zaken die op haar beurt weer afhankelijk is van het slagen voor een specifieke opleiding voor het hanteren van het wapen.

17. Het Bewapenings-KB leunt hiermee eigenlijk naadloos aan bij punt 50, tweede lid Deontologische Code dat stelt dat, aangezien zij op elk ogenblik met geweld geconfronteerd kunnen worden of genoodzaakt kunnen worden om dwang aan te wenden, de leden van het operationeel kader van de geïntegreerde politie ter zake een geschikte fysieke en mentale opleiding en een adequate uitrusting krijgen, te verlenen op basis van de bijzonderheden van hun dienst of van de taken die hen toevertrouwd worden[16].

18. De omzendbrief GPI 62 van 14 februari 2008 accentueert dat de in artikel 10 Bewapenings-KB bedoelde machtiging, behoudens voor wat betreft de Directie van de speciale eenheden (DSU), slechts afgeleverd wordt onder bepaalde voorwaarden die met name betrekking hebben op: *"– de geldigheidsduur en de draagwijdte van de machtiging:*

---

[11] Op te merken valt dat de stroomstootwapens van het merk AXON digitaal verschillende gebruiksparameters registreren die naar een server van de commerciële firma verstuurd (kunnen) worden. De verzending van de betrokken digitale logboeken naar een server van de firma AXON doet potentieel vragen rijzen naar de vigerende (Europese) privacyregels.

[12] Het in België gangbare model van stroomstootwapen (type X2) zal, indien de *'arc switch'* overgehaald blijft, in de bedoelde modus 99 seconden ononderbroken stroom uitzenden. Het nieuwere model T7, gebruikt door enkele politiezones, zal na vijf seconden automatisch stoppen. Er kan steeds een nieuwe stroomstoot gegeven worden.

[13] Enkel het sensorisch zenuwstelsel wordt in dezen betrokken.

[14] Aan te stippen valt dat het kan voorvallen dat wanneer een stroomstootwapen gebruikt wordt *'en mode 'tir''* met een incapaciteringsfinaliteit, één van de pijltjes door omstandigheden geen (goed) contact maakt: de elektrische kring kan dan nog gesloten worden door het stroomstootwapen tegen het lichaam te houden.

[15] *Cf.* punt 49, vijfde lid van de Deontologische Code dat overreding en dialoog vooropstelt.

[16] Dit ligt in lijn met artikel 5 van de wet van 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk.

bijvoorbeeld beperkt in tijd (1 jaar) en beperkt tot bepaalde goed omschreven opdrachten zoals bijvoorbeeld geldtransporten, bescherming van potentieel bedreigde/'gevoelige' gebouwen (ambassades, synagogen, enz.), interventies bij hold-ups of gewapende overvallen of bij gebruik van vuurwapens, interventies zoals een hold-up of gewapende overvallen of in geval van gebruik van vuurwapens, interventies in een zoo of andere instellingen waar dieren worden gehouden, enz.;

– het feit dat enkel de personen die de specifieke kwalificatie voor dit type van bewapening hebben verkregen en alle voorgeschreven trainingen hebben gevolgd, het mogen gebruiken;

– het feit dat de politiezones die een dergelijke machtiging bekwamen, verplicht worden om minimum jaarlijks een omstandig verslag over het gebruik van het wapen en over de opdrachten tijdens dewelke het wapen gedragen werd, te bezorgen aan de Algemene Directie van de ondersteuning en het beheer van de federale politie. Dit om de effectiviteit en de situaties waarin deze bewapening wordt gebruikt, te bestuderen. In de machtiging kan worden opgelegd om vaker een verslag op te sturen". De GPI 62, die ook de opleiding ter zake nader concretiseert, stelt daarnaast zeer duidelijk voorop dat niet-naleving van de voorwaarden van de afgeleverde – strikt persoonlijke – machtiging mogelijk leidt tot intrekking ervan en in voorkomend geval aanzien zal kunnen worden als een beroepsfout, desgevallend tuchtrechtelijk te sanctioneren zowel in hoofde van de gebruiker van het wapen als van diens overste.

19. Tot slot, dient opgemerkt te worden dat hoofdstuk IV van diezelfde omzendbrief GPI 62 een meldingsplicht voorziet voor elke gebeurtenis die gepaard gaat met gewelddaden waarbij al dan niet gebruik gemaakt is van politiebewapening, interventietechnieken of -tactieken[17]. De procedure ter zake wordt uiteengezet in de punten 3 tot en met 6 van het voormelde hoofdstuk. Een en ander is van belang naar het toezicht op – *in casu* – het gebruik van het stroomstootwapen.

II.3. De opleiding inzake het gebruik van het stroomstootwapen

20. De hiervoor geschetste regelgeving stelt het belang van de opleiding inzake het gebruik van het stroomstootwapen voorop. In bijlage 5 bij dit rapport wordt deze opleiding, te kaderen in de omzendbrief GPI 48 van 17 maart 2006, geschetst. Essentieel, ook naar de onderzoeksvraag behandeld in dit rapport, is het feit dat de opleiding als finaliteit heeft *"de mogelijkheid om een operationele risicoanalyse uit te kunnen voeren waarbij alle andere opbouwende gepaste middelen van geweldsbeheersing, te beginnen met het negotiëren in beschouwing wordt genomen".* Hiermee wordt *in se* een attitude beoogd, zowel bij leden van een EBB als bij bepaalde leden van een reguliere interventie- of recherchedienst, om constant de situatie te beoordelen en een afweging van de wettelijkheid, opportuniteit, subsidiariteit en proportionaliteit (derhalve de eisen van artikel 37 Wet Politieambt) van de inzet van het stroomstootwapen te maken. Ze wordt nader omschreven in de ministeriële omzendbrieven GPI 48 en GPI 81 als de competentie om (potentiële) conflictsituaties te herkennen, te analyseren en hun risico's in te schatten, om de interventiemodaliteiten eigen aan iedere situatie te beoordelen, om dwangmiddelen op een progressieve wijze aan te wenden met inachtneming van de proportionaliteit, om zolang mogelijk gebruik van fysieke dwang uit te stellen en zijn eigen veiligheid en deze van collega's en van derden te waarborgen. Hierbij dient ook – zo wordt gesteld – rekening gehouden te worden met de mogelijke nevenschade van het optreden: impact op derden, kwetsbaarheid van de aan te houden persoon (mentale en fysieke toestand) en de materiële schade. Een gedifferentieerd optreden, aangepast aan de situatie en aan de risico's, is een basisvoorwaarde. De leidinggevende en de uitvoerende

[17] Waarmee verder gegaan wordt dan artikel 17 Bewapenings-KB dat de meldingsplicht linkt aan schietincidenten (en aan verlies, diefstal of beschadiging van bewapening).

politieambtenaren moeten in deze omstandigheden de reflex hebben om de procedure te heroverwegen of de interventie uit te stellen. Daarnaast – en in het verlengde hiervan – wil de opleiding, theoretisch en praktisch opgevat, de nodige technische vaardigheden bijbrengen opdat het stroomstootwapen in diverse contexten gepast ingezet zou kunnen worden, bijvoorbeeld jegens personen lijdend aan EDS. Aan te stippen valt dat de opleiding die initieel uitging van interventies met drie politiebeambten (praktijk die door ANPA voorgestaan wordt, gelet op het valrisico met mogelijk ernstige gevolgen), op verzoek van de VCLP aangepast werd aan het gegeven dat de lokale politie in essentie optreedt met ploegen van twee personen, wat het opvangen van een 'getaserde' persoon bemoeilijkt. Er wordt de betrokken alumni van de opleiding gevraagd om een correcte toepassing te maken van de GPI 62 zodat ANPA lessen kan trekken uit de praktijk ('return of experience' (RETEX)). Het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' en de hoofddocenten 'Taser' van ANPA zijn in de huidige stand van zaken van oordeel dat, zeker in een eerste fase, het stroomstootwapen best voorbehouden blijft voor een tweedelijnsdienst, in het bijzonder de EBB's[18] die ook veelal met drie personen optreden, omdat deze optie zich het best leent tot een gepaste risico-analyse in de voormelde zin.

II. 4. Een schets van het actuele gebruik van het stroomstootwapen

21. Binnen het actuele wettelijke kader wordt het stroomstootwapen in België thans gebruikt door de speciale eenheden van de federale politie. Ook zijn een aantal politiebeambten in bepaalde politiezones (lokale politie) met een penitentiaire instelling op hun grondgebied gemachtigd het stroomstootwapen te gebruiken in die instellingen.

22. Met het pilootproject van de VCLP ligt het aantal politiezones en politiebeambten met een stroomstootwapen thans hoger. Vanzelfsprekend betreft het hier een experimentele en derhalve – actueel – voorlopige toestand. Begin 2022 maakt ongeveer 19 percent van de lokale politiezones (35 zones) deel uit van het pilootproject. Andere zones uitten de wens om in het project te stappen.

III. NAAR EEN BREDERE TOEPASSING VAN HET STROOMSTOOTWAPEN?

23. In onze buurlanden, maar ook in België, is er in en rond het reguliere politiewezen een tendens *pro* een ruimere inzetbaarheid van het stroomstootwapen zichtbaar. Illustratief ter zake is voor België – naast de in de algemene inleiding aangehaalde beleidsverklaring van de huidige minister van Binnenlandse Zaken van 6 november 2020 alsmede haar recente beslissing[19] om een en ander te laten opnemen in de collectieve bewapening van de politie (*cf. infra*) – in het bijzonder het pilootproject, gevoerd onder auspiciën van de VCLP. In dit punt buigt het Vast Comité P zich over de vraag of een ruimer toepassingsgebied van het stroom-stootwapen een goede zaak is en zo ja, onder welke voorwaarden. Ter onderbouw van een en ander voerde het Vast Comité P een *'quick scan'* uit van de thans vigerende juridische (EHRM en CPT), wetenschappelijke en Belgische praktijkinzichten met bij dit laatste de focus in essentie op enerzijds de opleiding en anderzijds het pilootproject. De contouren van dit project worden prealabel geschetst als illustratie van de voormelde tendens.

---

[18] Gelet op – zo stellen de voormelde actoren – hun specifieke doorgedreven selectie, hun bijzondere kennis van tactische politionele procedures en hun doorgedreven en regelmatige training.

[19] Na advies van de Commissie bewapening van de geïntegreerde politie.

III.1. Het pilootproject van de VCLP betreffende het gebruik van het stroomstootwapen: een illustratie van de praktijkvraag naar een bredere toepassing

24. In november 2016 werd aan de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken Jan Jambon, bij een bezoek aan de lokale politiezone Bergen-Quévy, de werking van het stroomstootwapen gedemonstreerd door leden van de Franse *'Gendarmerie'*. Hierop verzocht de minister de VCLP een analyse te maken over het stroomstootwapengebruik bij de Belgische lokale politie, dit om te bepalen voor welke politieopdrachten het stroomstootwapen ingezet zou kunnen worden.

25. Volgens de betrokken bijzondere machtigingen bleek dat gebruik ingegeven te zijn door de volgende drijfveren: 1) het gebruik van een minder dodelijk middel dat beter tegemoetkomt aan de proportionaliteitsverplichting inzake het gebruik van geweld; 2) het ontradend karakter van een en ander dat uit buitenlandse testen naar voor kwam waardoor het effectieve gebruik van geweld vermeden kan worden; 3) het toegenomen aantal geweldplegingen tegen de operationele personeelsleden van de politiediensten; en 4) de noodzaak om de betrokken politiebeambten te voorzien van een passende uitrusting waarmee ze de burgers en zichzelf kunnen beschermen door zo weinig mogelijk geweld te gebruiken.

26. De VCLP ontwikkelde in aansluiting hierop een proefproject waarbij het gebruik van het stroomstootwapen in de basispolitiezorg getest en geëvalueerd wordt. De analyse werd toevertrouwd aan de lokale politiediensten en de VCLP; de academische wereld werd niet betrokken. Niettegenstaande een negatief advies van de vier representatieve vakbonden[20] ging het pilootproject in 2018 van start.

27. Uit 35 kandidaat-zones selecteerde de VCLP 15 pilootzones. De minister van Binnenlandse Zaken verleende hen de vereiste machtiging. De alumni van de opleiding *'Taser'*, waarvan de opleidingsmodaliteiten en -doelstellingen in samenspraak met ANPA geformaliseerd werden in (opleidings)erkenningsdossiers[21], kregen een individuele machtiging en vanaf mei 2018[22] startte de operationele inzet van het stroomstootwapen bij de uitvoering van vier welbepaalde opdrachten: 1) opdrachten van een EBB zoals bedoeld in de GPI 81; 2) interventie- en steunopdrachten in gevangenissen of in een cel (conform de procedure 'beperkte ruimte'); 3) steunopdrachten voor het overbrengen van gevangenen, met dreiging of risico; en 4) opdrachten van een steuneenheid die de interventiediensten versterkt of steun verleent aan een eerstelijnsploeg. Of hiermee ook reguliere (eerstelijns)interventieploegen bedoeld worden, was volgens de vakbonden niet duidelijk. De VCLP benadrukte dat dit wel het geval was en op het terrein werden derhalve eerstelijnsinterventieploegen voorzien van een stroomstootwapen.

28. De bijzondere machtigingen[23] leggen bijkomende gebruiksvoorwaarden op:
1) het stroomstootwapen mag alleen gebruikt worden in overeenstemming met artikel 37 Wet Politieambt dat elk gebruik van geweld onderwerpt aan het bestaan van een wettige reden, *in casu* de wettige verdediging of het breken van verzet tegen de toepassing van een vrijheids-

---

[20] Vanuit een bekommernis voor een betere wettelijke bescherming van het personeel. De vakbonden vonden het in dat kader van belang dat de gebruiksvoorwaarden van het stroomstootwapen vastgelegd zouden worden in de Wet Politieambt.

[21] Met name: EDA 5044 *('trainers')* en EDA 5045 *('end-users')*. Een en ander bevat door het Pedagogisch Comité (strategisch platform) gevalideerde doelstellingen en de methodiek van de opleidingen.

[22] Meer bepaald 25 mei 2018. Nog niet alle bij het project betrokken zones hadden toen al een stroomstootwapen en/of opgeleide personeelsleden.

[23] De minister van Binnenlandse Zaken legt hierbij eenvormige modaliteiten op aan de gebruikers van het wapen.

berovende maatregel; het gebruik moet subsidiair en redelijk zijn en in verhouding tot het nagestreefde doel;
2) het stroomstootwapen is voorbehouden voor gebruikers van het door ANPA uitgereikte brevet *'trainer'* of *'end-user'*;
3) elk gebruik van het stroomstootwapen moet gemeld worden aan het Pedagogisch Comité volgens dezelfde procedure als voor het vuurwapen via een door de VCLP en ANPA specifiek ontwikkelde incidentmelding;
4) de opslag van een stroomstootwapen moet gebeuren conform de veiligheidsmaatregelen die gelden voor een vuurwapen;
5) bij gebruik in een gevangenis moet samengewerkt worden met het gevangenispersoneel. Elk gebruik van het stroomstootwapen dient gemeld te worden aan de medische dienst van de gevangenis of aan het ziekenhuis waar het slachtoffer opgenomen is;
6) elke persoon die een stroomstoot van een stroomstootwapen kreeg moet systematisch opgevolgd worden door een arts die een officieel verslag dient op te stellen over de verwondingen die al dan niet veroorzaakt zijn door het stroomstootwapen, zelfs als deze op het eerste gezicht geen verwondingen of letsels vertoont.

29. De VCLP stelde de minister van Binnenlandse Zaken vier keer[24] in kennis van het verloop van het proefproject. Elk geregistreerd gebruik – waarbij door de VCLP een onderscheid gemaakt wordt tussen het ontradend[25] gebruik en het effectieve gebruik (*'en mode 'contact''* of *'en mode 'tir''*) – werd telkens kort geduid samen met een stand van zaken van het project, bedenkingen van verschillende betrokken actoren en aanpassingsvoorstellen. Het proefproject werd op voorstel van de VCLP door de minister van Binnenlandse Zaken stelselmatig verlengd en uitgebreid. Eind 2021 waren er volgens de VCLP 35 deelnemende lokale politiezones en 523 politieambtenaren (die in totaal over 89 stroomstootwapens beschikken) gemachtigd om een stroomstootwapen voorhanden te hebben en te gebruiken. De VCLP rapporteerde in haar vierde verslag, van 14 december 2021, aan de minister van Binnenlandse Zaken 141 maal het – geregistreerd – gebruik van een stroomstootwapen in de periode 2018-2021, waarvan 33 maal effectief.

30. De minister van Binnenlandse Zaken werd eind 2020 verzocht om het proefproject opnieuw uit te breiden en te verlengen tot 31 december 2021. De VCLP stelde bij dat verzoek voor om het stroomstootwapen in de toekomst als een collectief wapen te beschouwen. Ze voorzag dat eind 2021 het proefproject uit een zestigtal zones zou kunnen bestaan. De lokale politie lijkt van plan te zijn om het stroomstootwapen in de toekomst op grotere schaal uit te rollen. De federale politie zou volgens de projectverantwoordelijke van het pilootproject eveneens de eventuele implementatie van het stroomstootwapen bij specifieke afdelingen van de bestuurlijke zuil in de toekomst in overweging willen nemen, na de evaluatie van het proefproject. De minister van Binnenlandse Zaken verlengde in eerste instantie het proefproject tot 31 december 2021. Na een bijkomend verzoek tot verlenging van het pilootproject door de VCLP van 27 oktober 2021 werd het proefproject finaal verlengd tot 31 december 2022.

31. De hoger geschetste drijfveren voor het stroomstootwapengebruik, de continue aangroei van het pilootproject maar ook de bevindingen van het proefproject, maken dat het pilootproject van de VCLP een duidelijke illustratie is van de praktijkvraag naar een bredere toepassing van het stroomstootwapen.

---

[24] Meer bepaald in de vier VCLP-rapporten, aangehaald in de bronnenlijst in bijlage 4.
[25] Wat betekent: aantoonbaar opgemerkt/getoond/gedreigd/laserfunctie ingeschakeld, activatie *'arc'*-functie.

III.2. De vigerende inzichten inzake het politioneel gebruik van het stroomstootwapen in kaart gebracht

32. De vraag rijst hoe men tegenover de praktijkvraag naar een bredere toepassing van het stroomstootwapen dient te staan. Hiervoor dient men de vigerende inzichten over het politioneel gebruik van stroomstootwapens in kaart te brengen.

III.2.1. Juridische inzichten, in het bijzonder vanuit de Raad van Europa (EHRM en CPT)

33. De relevante rechtspraak van het EHRM en de aanbevelingen/standaarden van het CPT inzake stroomstootwapengebruik worden gesynthetiseerd in bijlage 6 bij dit rapport waarnaar bij dezen verwezen wordt. In het vervolg van dit rapport, in het bijzonder in de conclusies, wordt een en ander punctueel mee opgepikt. Hier accentueren we enkel dat in het Straatsburgse arrest Kancial versus Polen van 23 mei 2019 het stroomstootwapen, met kennis van zaken over de effecten ervan, als een toelaatbaar geweldsmiddel bevonden werd in het licht van artikel 3 EVRM. Tegelijkertijd geeft dit arrest aan dat een 'standaard'-gebruik bij bijvoorbeeld arrestaties of ordehandhavingen uit den boze is (eis van absolute noodzaak, in functie van het gedrag van de (naargelang het geval overmeesterde) betrokkene) en lijkt het een toegesneden wettelijke regeling toe te juichen. Dit strookt met stellingnames van het CPT dat er onder andere ook voor pleit het gebruik van het stroomstootwapen voor te behouden voor speciaal geselecteerde en opgeleide politiebeambten. Van belang is ook dat in paragraaf 78 van het arrest Kancial, verwijzend naar rapporten van het CPT, onder de koepel van artikel 3 EVRM aangehaald wordt dat het gebruik *'en mode 'contact'' "causes very intense, localised pain, with the possibility of burns to the skin"*. In een ander Straatsburgs arrest, Anzhelo Georgiev *et al.* versus Bulgarije van 30 september 2014, werden de gebrekkige opleiding en training van de politie inzake het gebruik van het stroomstootwapen gelaakt vanuit de insteek van artikel 3 EVRM.

III.2.2. Wetenschappelijke inzichten

34. De wetenschappelijke inzichten inzake het gebruik van het stroomstootwapen (voor- en nadelen) worden samengevat in bijlage 6 bij dit rapport waarnaar bij dezen verwezen wordt. In het vervolg van dit rapport, in het bijzonder in de conclusies, wordt een en ander punctueel mee opgepikt. Voor nadere informatie kan de relevante literatuur, opgelijst in bijlage 4 (en de bronnen waarnaar die doorverwijst), geraadpleegd worden.

III.2.3. Belgische praktijkinzichten: een bloemlezing

35. Het spreekt voor zich dat ook de Belgische politiepraktijk inzichten oplevert over het gebruik van het stroomstootwapen en de al dan niet uitbreiding daarvan. In dit punt schetsen we – bij wijze van bloemlezing en dus geenszins vanuit een betrachting exhaustief te zijn – wat ter zake naar voor komt uit in hoofdorde enerzijds de politieopleiding en anderzijds uit en rond het pilootproject van de VCLP. Praktijkinzichten, subsidiair naar voor komend uit andere bronnen, worden *in fine* kort aangestipt.

III.2.3.1. Inzichten vanuit de politieopleiding

a. Potentiële voordelen van het gebruik van het stroomstootwapen volgens de opleiding

36. De politieopleiding ziet vier voordelen aan het gebruik van het stroomstootwapen.

37. Vooreerst, is men van mening dat de kennis bij de persoon, voorwerp van het gebruik, van de werking van het stroomstootwapen (of de beeldvorming ter zake) een ontradend/ afschrikkend en de-escalerend effect heeft. De wettelijk voorziene voorafgaande waarschuwing – per definitie ontradend en de-escalerend bedoeld – kan gefaseerd kracht

bijgezet worden. Meer bepaald kan dan, ter ontmijning van de situatie, gedacht worden aan het volgende verloop: 1) het zichtbaar dragen van het wapen; 2) het tonen van het wapen; 3) de mondelinge waarschuwing dat er tot gebruik van het wapen overgegaan zal worden; 4) het richten van twee *'laserpoints'* op het lichaam; en (5) de activatie van een zeer prominent zicht- en hoorbare elektriciteitsboog (de zogenoemde *'arc'* of *'spark'*).

38. Ten tweede, vindt de politieopleiding het bepaald praktisch dat het effect van een stroomstootwapen niet in correlatie staat tot de fysieke kracht en/of de technische geweldbeheersingscompetenties van de betrokken politieambtenaren. Daarnaast is het wapen ook effectonafhankelijk van de toestand of fysieke kracht van de betrokken persoon: in tegenstelling tot bij 'traditionele' geweldbeheersingsmethodes zullen ook personen die fysiek sterk en/of getraind in gevechtstechnieken zijn en die al dan niet onder invloed van drugs of alcohol geen pijn meer voelen, door het stroomstootwapen beïnvloed worden.

39. Ten derde, reduceert de inzet van het stroomstootwapen volgens de politieopleiding het aantal dodelijke of potentieel dodelijke incidenten, nu het *'less lethal'* stroomstootwapen ingezet kan worden in gevallen waar anders het vuurwapen gebruikt zou moeten worden. Dit geldt ook naar omstaanders toe die bij gebruik van een vuurwapen door een verdwaalde kogel geraakt zouden kunnen worden. Ook wanneer afgewogen wordt tegenover de inzet van andere geweldsmiddelen of -technieken dan het vuurwapen (zoals manuele (gevechts)technieken, het vastpinnen van het bovenlichaam op de grond, het gebruik van *'pepperspray'* of wapenstok), komt het de politieopleiding voor dat het gebruik van het stroomstootwapen in bepaalde situaties minder letsels zal teweegbrengen.

40. Ten vierde, lijkt het de politieopleiding verdedigbaar te stellen dat indien door stroomstootwapengebruik geweldssituaties en zogenaamde 'gevechten in regel' met sterkere personen die al dan niet ongevoelig zijn voor pijn, vermeden of verkort kunnen worden, een daling van het aantal arbeidsongevallen aan de orde zal zijn.

b. Potentiële nadelen van het gebruik van het stroomstootwapen volgens de opleiding

41. Naast voordelen ziet de politieopleiding acht potentiële nadelen verbonden aan het gebruik van het stroomstootwapen. Deze staan weleens in relatie tot bepaalde waarschuwingen, geformuleerd door de Amerikaanse firma AXON die alle in België gehanteerde stroomstootwapens produceert, ook al worden die waarschuwingen niet als dusdanig in de politieopleiding aangestipt.

42. *(1)* Vooreerst zijn er enkele risico's verbonden aan het gebruik van het stroomstootwapen *'en mode 'tir''*, wat leidt tot tijdelijke verlamming. Een derwijze geraakte persoon die niet ligt, zal onvermijdelijk ongecontroleerd vallen. Indien de persoon niet opgevangen wordt, zijn secundaire letsels door de val niet ondenkbeeldig.

43. *(2)* Daarnaast riskeren de pijltjes van het stroomstootwapen letsels te veroorzaken aan kwetsbare lichaamsdelen. Bij stroomstootwapengebruik worden scherpe metalen pijltjes met minstens één 11,6 mm lange weerhaak, vaak in een dynamische setting, richting het lichaam geprojecteerd, wat kan leiden tot ernstige letsels aan het hoofd[26], de nek (slagaders, strottenhoofd), de borststreek, de longen, een bloedvat, een slagader, een zenuw, de ogen en de genitaliën[27]. Het pijltje kan bovendien zijn doel missen en anderen raken of afbreken en in het

[26] Penetratie van de hersenen met epileptische insult tot gevolg werd wereldwijd al gerapporteerd.

[27] Fabrikant AXON geeft aan dat ook door de spiercontracties, ten gevolge van het stroomstootwapengebruik, letsels veroorzaakt kunnen worden aan onder meer de spieren, de ligamenten, de organen, de pezen, de

lichaam achterblijven. Doordat het lichaam gepenetreerd wordt door een vreemd, scherp voorwerp is er een besmettingsrisico, wat nog verhoogd wordt als het pijltje[28] afbreekt en in het lichaam achterblijft. Ook oogschade is een mogelijkheid bij het gebruik van het stroomstootwapen[29].

44. *(3)* Er zijn nog andere mogelijke effecten van het gebruik van stroomstootwapens, onderscheiden van de hiervoor geschetste. Het risico op (zelfs dodelijke) hartproblemen is reëel; dit risico ligt volgens de opleiding nog hoger in het geval van EDS. Wereldwijd werden tal van dodelijke incidenten met een stroomstootwapen gemeld waarbij wel opgemerkt moet worden dat de causale band tussen het gebruik van het stroomstootwapen en de dood moeilijk onomstotelijk aangetoond kan worden[30]. Daarnaast worden volgens de politieopleiding kortstondige cognitieve effecten op onder meer de auditieve cognities, geheugenverlies, verwardheid en duizeligheid gerapporteerd[31]. Tevens wordt aangegeven dat de elektrische stimuli van het stroomstootwapen een epileptische aanval of een syncope kunnen induceren. Daarnaast kunnen er fysiologische/metabolische effecten van een en ander uitgaan[32]. Het herhaald, veelvuldig en/of langdurig gebruik van stroomstoten kan volgens AXON een cumulatief effect hebben dat zich uit in uitputting, stress, hartproblemen, fysiologische en metabolische elementen en een verstoorde ademhaling[33].

45. *(4)* In het verlengde hiervan dient vermeld dat de opleiding waarschuwt voor het inzetten van een stroomstootwapen jegens onder meer zwangere vrouwen, minderjarigen, oudere mensen, mensen met een medische problematiek zoals hartproblemen, personen met een laag vetgehalte, personen onder invloed van bepaalde stoffen en personen met een psychische problematiek zoals een psychose. Probleem is dat deze risicofactoren voor het gebruik van het stroomstootwapen niet altijd eenvoudig *de visu* vast te stellen zijn.

46. *(5)* Het gebruik van een stroomstootwapen draagt ook een zeker explosiegevaar in zich. De vonken die vrijkomen bij een dergelijk gebruik, kunnen ontvlambare materialen, gassen

---

ruggenwervel, de zenuwen en het kraakbeen. Ook botbreuken (zoals compressiebreuken aan de wervels) zouden mogelijk zijn.

[28] Dat ook doel kan missen, waardoor de voormelde risico's ook personen kunnen treffen die op zich niets te maken hebben met de reden voor het stroomstootwapengebruik.

[29] Een stroomstootwapen heeft twee mikpuntlasers. Indien de laser een oog raakt, kan dit volgens AXON in bepaalde omstandigheden leiden tot ernstige schade of – bij sommige modellen – permanent verlies van het zichtvermogen.

[30] AXON waarschuwt voor (letale) hartproblemen, zeker als de pijltjes contact maken nabij de hartstreek of bij mensen met weinig vetmassa. De fabrikant waarschuwt ook voor complicaties bij mensen met een *'pacemaker'* of met een ingebouwde defibrillator. Het risico op hartproblemen lijkt sterk situationeel bepaald te zijn door risicofactoren bij de getroffen persoon: de medische voorgeschiedenis, de mate van agitatie, stress, invloed van middelen en factoren zoals de plaatsing van de pijlen en de duurtijd van de stroomstoten, …

[31] Of er (en zo ja, welke) blijvende cognitieve effecten verbonden kunnen zijn aan het gebruik van het stroomstootwapen blijkt volgens een lokale trainer thans nog onduidelijk te zijn.

[32] Volgens fabrikant AXON is elektrolyse van lichaamsvloeistoffen (zoals bloed) het gevolg van elektriciteit op een lichaam waardoor de eigenschappen van het bloed potentieel veranderen. De graad van verzuring (bijvoorbeeld na een fysieke inspanning zoals vechten of agitatie) van een 'getaserde' persoon is hierdoor een belangrijke factor. Wijzigingen in de bloedwaarden, de bloeddruk, de ademhaling, de hartslag, het hartritme en het adrenaline- en stresshormonenniveau zijn, *dixit* AXON, eigen aan het gebruik van een stroomstootwapen. Volgens fabrikant AXON zijn deze effecten, bij stroomstoten van niet meer dan 15 seconden, te vergelijken dan wel minder dan de effecten te verwachten bij andere politionele interventietechnieken.

[33] De opleiding baseert zich hier vermoedelijk op een informatieblad van fabrikant AXON (www.axon.com/legal), getiteld *'Taser handheld CEW warnings, instructions and information: law inforcement'* waarop – wellicht om aansprakelijkheidsredenen – tal van Engelstalige waarschuwingen voor risico's vermeld worden, bestemd voor de diverse stroomstootwapengebruikers.

en/of vloeistoffen ontsteken, waardoor in bepaalde omstandigheden[34] gevaar op ernstige brandletsels of letsels ten gevolge van een brand en/of een explosie ontstaat.

47. *(6)* De politieopleiding waarschuwt niet alleen voor bepaalde ongewilde effecten van het stroomstootwapengebruik. Ze wijst tevens op de gelijkenissen die bestaan tussen een stroomstootwapen en een vuurwapen, wat er in stresssituaties toe kan leiden dat een politiebeambte zijn vuurwapen hanteert terwijl hij in de mening was zijn stroomstootwapen gegrepen te hebben[35]. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat tijdens de opleiding aangeleerd wordt om bij het hanteren van een stroomstootwapen de persoon in kwestie ook onder schot te houden met het vuurwapen. Het geluid van het 'afvuren' van het stroomstootwapen, eigenlijk de propulsie van de pijltjes door middel van stikstof, zou onder stress tot een ongewenst schot, het zogenoemde 'sympathisch schot[36]' met het vuurwapen kunnen leiden, nu het een gekend fenomeen is dat in een situatie waarbij personen onder schot gehouden worden, er onder invloed van stress een grotere kans is dat (meerdere) schoten gelost worden door de aanwezige politieambtenaren zodra er één 'schot' hoorbaar is: enerzijds schrikt men dan namelijk van het geluid en anderzijds veronderstelt men dan dat er naar de politie geschoten wordt.

48. *(7)* Te vermelden valt ook nog dat de politieopleiding van oordeel is dat het referentiekader over het gebruik van het stroomstootwapen dermate diffuus is dat de beslissing over het al dan niet inzetten van het stroomstootwapen die met bekwame snelheid genomen moet worden, vertraging oploopt of gecompliceerd wordt. Dit brengt met zich mee dat het beoogde effect niet altijd bereikt wordt. Dit kan ook het geval zijn door omstandigheden[37], temeer daar het stroomstootwapengebruik zich meestal situeert in een dynamische situatie en bijvoorbeeld kledij of een deken, gehouden voor het lichaam, het contact van de pijltjes met het lichaam bemoeilijkt. Bij tot meer dan 30 percent van de tussenkomsten zou volgens het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA het stroomstootwapen het beoogde effect niet bereiken aangezien het niet eenvoudig is om een persoon in beweging op de juiste plaats te raken met beide pijltjes. Hierbij kan – zoals reeds aangegeven – de kledij een goed contact van de pijltjes verhinderen of bemoeilijken. De werkafstand is in de praktijk daarenboven beperkt tot maximaal ongeveer zeven meter door de courante keuze voor een *'cartridge'* (type pijltjes) met deze reikwijdte. Het gebruik van het stroomstootwapen mag er derhalve niet toe leiden dat de politie laks wordt, risico dat weleens blijkt te bestaan, gelet op het verwachte effect van het wapen.

49. *(8)* De politieopleiding die erop wijst dat bij stroomstootwapengebruik een schending van artikel 3 EVRM in beeld kan zijn[38], waarschuwt ten slotte nog voor het gebruik van een

---

[34] Bijvoorbeeld bij gebruik in omgevingen waar ontvlambare materialen, gassen en vloeistoffen aanwezig zijn. Hierbij kan gedacht worden aan tankstations, synthetische drugslabo's of aan plaatsen waar gebruikgemaakt wordt van producten op basis van alcohol zoals sommige types haargel.

[35] Het afwegen van het gebruik van een (extra) en andersoortig wapen is een bijkomende (stress)factor voor politieambtenaren die bijkomende competenties vereist. Dit is niet alleen het geval op het vlak van de risicoanalyse inzake dit bijzonder wapen. Het gebruik *'en mode 'tir''* zal in de regel, mits voldaan aan de voorwaarden van artikel 37bis Wet Politieambt, immers ook steeds gevolgd worden door het aanleggen van handboeien, nu een vrijheidsberovende intentie in dezen lijkt voor te liggen. De politieambtenaren beschikken, om herhaling van de stroomstoten te vermijden, slechts over luttele seconden om de persoon op te vangen en te handboeien. Men dient ter zake bekwaamd te zijn.

[36] Het betreft reflexmatige handelingen.

[37] Bijvoorbeeld doordat de kledij het contact van de pijltjes met het lichaam belemmert of doordat de betrokken persoon in beweging was en hij niet goed geraakt kon worden met twee pijltjes.

[38] Meer bepaald bij het gebruik *'en mode 'contact''* dan wel bij het herhaaldelijk toedienen van stroomstoten *'en mode 'tir''*. Bij het model X2, gangbaar in de Belgische pilootzones, stopt de stroomstoot *'en mode 'contact''*

stroomstootwapen als gemakkelijkheidsoplossing zonder dat aan de wettelijk verankerde voorwaarden voldaan is: het ontradende karakter van het stroomstootwapen kan een pervers effect hebben als het te snel – laten we zeggen – preventief getrokken en/of gebruikt wordt, ook jegens bijvoorbeeld personen die geweldloos niet (voldoende) meewerken of louter recalcitrant gedrag vertonen, wat ook weleens het *'lazy cop-syndrome'* of 'luie agentensyndroom' genoemd wordt. De opleiding benadrukt sterk het feit dat het stroomstootwapen niet gebruikt mag worden louter om een arrestatie te vergemakkelijken.

c. Enkele caveats/aanbevelingen geformuleerd door de opleiding inzake het toepassingsgebied van het stroomstootwapen

50. Vanuit het besef dat er ook nadelen verbonden zijn aan het gebruik van het stroomstootwapen, formuleert de politieopleiding logischerwijze ook enkele *caveats* inzake het toepassingsgebied ter zake. Er valt te verwachten dat de opleiding hierover ook in de toekomst stelling zal blijven innemen. De nationale cel 'Geweldbeheersing & Sport' engageert zich namelijk om expertise op het vlak van stroomstootwapengebruik op te bouwen en om lessen te trekken uit de betrokken praktijk[39]. Dit wordt, zoals reeds hoger aangegeven, gevat onder de noemer *'return of experience'* (RETEX), die onder meer – in lijn met de omzendbrief GPI 62 – de terugkoppeling van elk stroomstootwapengebruik door de gebruikers impliceert: de alumni van de opleiding *'Taser'* worden geacht hun latere ervaringen te delen, hierover verantwoording af te leggen en samen met ANPA te werken aan aanpassingen in het gebruik dan wel de opleiding, dit volgens het principe van het voortschrijdend inzicht.

c.1. Het gebruik van het stroomstootwapen: bij voorkeur voorbehouden voor tweedelijnspolitiediensten

51. Vooreerst dient herhaald te worden dat de opleiding bepleit om het gebruik van een stroomstootwapen, zeker in een eerste fase, voor te behouden voor een tweedelijnsdienst, waarbij ze stellen dat EBB's, die in principe met minstens drie personen interveniëren uiterst geschikt zijn: derwijze kunnen valrisico's als hiervoor geschetst, ondervangen worden. Met andere woorden: volgens de opleiding dient het stroomstootwapen in eerste orde niet zomaar tot het wapenarsenaal van de reguliere interventiediensten te behoren.

c.2. Het gebruik van het stroomstootwapen bij (h)erkend 'Excited Delirium Syndrome' (EDS)

52. Zoals hoger aangegeven, gaat er in de opleiding inzake het stroomstootwapengebruik aandacht naar het *'Excited Delirium Syndrome'* (EDS), een veranderende bewustzijnstoestand met een verminderde cognitie en perceptie en ernstige psycho-motorische agitatie[40]. Het excessieve gedrag zal vaak aanleiding geven tot politionele interventies waarbij instructies

---

ook niet automatisch, maar pas na 99 seconden als de trekker overgehaald blijft (het nieuwere model T7 zal in dat geval slechts gedurende vijf seconden een stroomstoot geven). Zeker in stresssituaties is het niet ondenkbaar dat deze toestand zich voordoet. De voorgeprogrammeerde standaardcyclus van vijf seconden *'en mode 'tir''* is ook niet in alle gevallen nodig en kan/moet door de gebruiker voortijdig gestopt worden als het beoogde doel bereikt is.

[39] Visie van het nieuwe departementshoofd die hierop sterk wil inzetten.

[40] Zie in die zin de *'Special Panel Review of Excited Delirium'* van het *'Weapons & Protective Systems Technologies Center'* (WPSTC) *('Pennsylvania State University')*. EDS wordt vaak gekenmerkt door extreme agitatie, extreme agressie, versnelde ademhaling, verwijde pupillen, het bezit van zogenaamde 'oerkracht' en het uiten van 'oerkreten'. Dikwijls voelt de betrokkene warm aan, is hij naakt, transpireert hij sterk, is hij ongevoelig voor pijn en aangetrokken tot licht. Medisch gezien, kan er sprake zijn van oververhitting (hyperthermie) en verzuring (metabole acidose). Het hart wordt bij EDS enorm belast en krijgt in sommige gevallen te weinig zuurstof. Middelengebruik is vaak een factor. Op te merken valt dat personen, lijdend aan EDS, in sommige gevallen na een tijdje schijnen te kalmeren maar enkele uren later overlijden (bijvoorbeeld in een cel).

van de politiebeambten niet opgevolgd worden door de burger in kwestie en de politiediensten geconfronteerd worden met gevaarlijke situaties. Na recente dodelijke tussenkomsten kreeg EDS heel wat politionele aandacht, onder meer in de ontwikkeling van de specifieke opleiding 'EDS' en in de opleidingen 'tussenkomen in beperkte ruimtes' en *'Taser'*. De beschikbare documentatie en de bevraging van het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA over de mogelijke inzet van een stroomstootwapen bij EDS wijst uit dat de gemeenschappelijke deler van de opleidingen is dat een afweging van de specifieke toestand van de betrokken persoon gemaakt moet worden aangezien er een kantelpunt te ontwaren is: een snelle interventie met het stroomstootwapen om een langdurig en inspannend 'gevecht' te vermijden zal meer voordelen bieden dan het risico te nemen om *'en mode 'tir''* het stroomstootwapen te gebruiken op een persoon die zich in een vergevorderde staat van agitatie en dus in een medisch precaire toestand bevindt. Het gebruik *'en mode 'contact''* is compleet nutteloos[41]. Een tweede constante in de opleidingen is de instructie om in het geval van EDS, als die al als dusdanig (h)erkend kan worden, onmiddellijk doktersbijstand te vragen zodat in onderling overleg een snelle sedatie en medische opvolging volgt na de politionele tussenkomst.

53. Het is belangrijk om op te merken dat volgens het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA recent het standpunt ingenomen wordt dat het gebruik van een stroomstootwapen meer nadelen dan voordelen blijkt te hebben bij EDS: dit maakt dat het gebruik ervan bij confrontaties met personen, lijdend aan EDS, eerder afgeraden wordt[42]. Dit inzicht ligt in lijn met het gegeven dat de bijzondere ministeriële machtigingen, verleend in het kader van het pilootproject van de VCLP, niet voorzien in het gebruik van het stroomstootwapen in EDS-situaties, hoewel er door de lokale politie bij de minister van Binnenlandse Zaken voor gepleit werd stroomstootwapengebruik ook te machtigen met het oog op het *"beheersen van een persoon met EDS"*. Dit laatste verklaart dan wellicht weer dat uit de bevraging die het Vast Comité P doorvoerde rond het voormelde pilootproject naar voor kwam dat de nieuwe inzichten inzake stroomstootwapengebruik bij EDS niet altijd even goed blijken door te dringen: tal van bevraagde politiezones schuiven namelijk expliciet het stroomstootwapen naar voor als het middel bij uitstek om met EDS om te gaan.

54. Aan te stippen valt dat noch de opleiding noch de informatie verstrekt door fabrikant AXON[43] thans klaar en duidelijk stelt in welke omstandigheden en hoe het stroomstootwapen jegens personen, lijdend aan EDS, gebruikt kan/moet worden.

III.2.3.2. Inzichten van het Vast Comité P en van de VCLP vanuit en rond het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen

55. Teneinde de Belgische praktijkinzichten te completeren, wordt thans ingegaan op het pilootproject van de VCLP, opgestart met als finaliteit in te schatten of het gebruik van het stroomstootwapen binnen de lokale politie uitgebreid zou kunnen worden. De premissen en de stand van zaken van dit pilootproject werden reeds hoger geschetst. In dit punt geven we bepaalde feitelijke vaststellingen uit dat onderzoek dat plaatsvond in het laatste kwartaal van

---

[41] De ongevoeligheid voor pijn van personen in een staat van EDS maakt het gebruik *'en mode 'contact''*, dat enkel een pijnprikkel veroorzaakt, volledig nutteloos. Een dergelijke pijnprikkel riskeert bovendien de betrokkene bijkomend te agiteren.

[42] *Cf.* ook de recente preventiefiche 'Excited Delirium Syndroom' voor eerstelijnsmedewerkers politie (zie de nieuwsbrief van de federale politie van 21 september 2020 voor de geïntegreerde werking) waar als goede praktijk onder meer naar voor geschoven wordt te zorgen voor voldoende collega's om de persoon onder controle te nemen zonder gebruik van slagen, drukpunten en onbruikbare negatieve stimuli.

[43] AXON stelt in zijn waarschuwingen dat personen met EDS bijzonder vatbaar zijn voor de effecten van een stroomstootwapen en dat het gebruik jegens hen kan bijdragen tot een plotse dood.

2020 en in het eerste kwartaal van 2021, weer, waarna de bevindingen van de VCLP ter zake aangestipt worden. Het Vast Comité P voerde rond het pilootproject een beperkt kwalitatief onderzoek dat we naar opzet en bevindingen duiden.

a. Het gebruik van het stroomstootwapen in de context van het pilootproject: een beknopte schets

56. Uit de beknopte zelfrapportering die de bij het pilootproject betrokken politiezones aan de VCLP deden, komt naar voor dat het ontradend gebruik van het stroomstootwapen (68 gevallen in de periode van het onderzoek) lopende het pilootproject in zeer diverse situaties plaatsvond[44]. We noemen ter zake ter illustratieve titel het volgende gebruik:

- tegenover menigtes (bij de handhaving van de openbare orde bij een voetbalwedstrijd, bij een *'rave party'* en tegenover een menigte die zich vormde om de arrestatie van enkelingen te voorkomen);
- bij personen die zich verschansten in hun woning;
- bij een persoon in een voertuig (*'bulldozer'*);
- bij arrestaties (van gewapende personen, van een vluchtende man na een drugscontrole, als 'afschrikmiddel' tijdens een huiszoeking en arrestatie, na het gebruik van de FN 303 tegen een ongewapende persoon en tegen een vluchtende persoon die mogelijk gewapend was);
- bij verbaal agressieve personen;
- in gevangenissen (bij weigering de wandelplaats te verlaten, op een persoon die op het dak klom, bij een opstand in een gevangenis, tegen een gedetineerde die zichzelf sneed, bij de interne overplaatsing van een geïnterneerde, bij het plaatsen van een persoon in een isolatiecel die een kapotte handboei als wapen gebruikte en bij een gedetineerde die zich verschanste);
- bij een persoon met EDS (meer bepaald bij een transport met een celwagen van een verdachte);
- tegen suïcidale personen;
- in psychiatrische instellingen (om een psychiatrische patiënt aan te manen om de isolatiecel te betreden, jegens een persoon die een isolatiecel beschadigt, en bij een agressieve geïnterneerde die een inspuiting moest krijgen);
- in een ziekenhuis tegenover een psychotische persoon;
- tegenover een gewapende persoon in het kader van een psychiatrisch onderzoek;
- bij vechtpartijen (met mes);
- bij huiszoekingen bij indicaties van aanwezigheid van wapens, bij het weigeren om bevelen op te volgen of als 'afschrikmiddel';
- op de kamer van iemand met een psychische stoornis (meer bepaald met een autismespectrumstoornis) die – zoals men het rapporteerde – *"een crisis had"*;
- bij wettige verdediging (meer bepaald in de volgende gevallen: een man wou een grote steen naar iemand werpen; een man hield zijn moeder bij de keel vast; een man wou het wapen van een politieambtenaar pakken);
- bij personen die zichzelf verwondden (met een mes).

57. Dezelfde rapportage geeft aan dat het stroomstootwapen tijdens het pilootproject 20 maal per 8 december 2020 effectief (hetzij *'en mode 'tir''*, hetzij *'en mode* 'contact'') ingezet werd, naar eigen zeggen van de rapportage met gunstig gevolg. Net als bij het ontradend gebruik van het stroomstootwapen geeft de rapportage bij dit effectieve gebruik weinig context.

[44] Een en ander kwam ook naar voor uit het verder te bespreken onderzoek van het Vast Comité P rond het pilootproject.

Slechts een beperkt aantal parameters werden geregistreerd waardoor ter zake geen duidelijk beeld gevormd kan worden. Op basis van de beperkte beschikbare gegevens kan afgeleid worden dat de effectieve inzet van het stroomstootwapen gebeurde in de volgende omstandigheden:

- zeven keer tegen suïcidale personen waaronder: tegen een persoon die een wapen (een *'riotgun'*) tegen zijn keel hield; twee keer tegen een persoon die aanzette om met een mes zijn keel door te snijden; bij een zelfmoordpoging met een afgebroken tl-buis in een gevangenis tegen een gedetineerde; en tegen een persoon met zelfdodingsneigingen die net het ziekenhuis ontvlucht was;
- bij wettige verdediging (bij het wurgen van een politieambtenaar en bij het bedreigen van een kind met een mes);
- bij personen die zich verschanst hadden in hun woning;
- tegen gewapende personen waaronder in één geval na het gebruik van *'pepperspray'*;
- tegen een hond;
- tegen een psychotische persoon in een ziekenhuis;
- tegen een (gewapende) persoon met psychische problemen die naar het ziekenhuis gebracht moest worden.

Het stroomstootwapen werd het vaakst effectief ingezet tegen suïcidale personen, tegen gewapende personen en in gevallen waarbij er sprake is van een psychische problematiek.

58. Het totaalaantal gerapporteerde effectieve gebruiken in de periode van mei 2018 tot eind 2020 is eerder laag. Opmerkelijk is dat van de thans 31 pilootzones één zone instaat voor 11 van de 20 effectieve gebruiken (55 percent). Acht andere zones staan in voor de negen resterende effectieve inzetten. Ook het relatief groot aantal effectieve gebruiken bij suïcidale personen (zeven) valt op.

b. Bevindingen van de VCLP inzake het pilootproject

59. De VCLP informeerde ondertussen viermaal de minister van Binnenlandse Zaken over het verloop van het pilootproject[45]. In de betrokken verslagen wordt voornamelijk geduid op het ontradende, levensreddende en minder dodelijke karakter van het stroomstootwapen dat adequaat is in de context van steeds meer agressie tegen politieambtenaren die een aangepaste bewapening noodzaakt. Elk jaar zijn er meer zones die deelnemen aan de testfase en wordt het stroomstootwapen meer gebruikt (22 keer in 2018, 33 keer in 2019, 37 keer in 2020 en 49 keer in 2021). Het aantal gerapporteerde effectieve gebruiken is eerder beperkt (4 in 2018, 12 in 2019, 5 in 2020 en 12 in 2021). De EEB's waren verantwoordelijk voor 107 van de 141 gerapporteerde inzetten en gebruikten het stroomstootwapen 29 keer effectief op een totaal van 33 gerapporteerde effectieve gebruiken.

---

[45] Dit uiteraard teneinde de minister van Binnenlandse Zaken in staat te stellen een onderbouwd oordeel te vellen over het pilootproject. Hiervoor is volledige transparantie van de bevindingen van belang. In dit kader is het opvallend vast te stellen dat in bijlage bij bepaalde verslagen (zie bladzijde 19 van het VCLP-verslag van 1 december 2018 en bladzijde 26 van het aldaar genoemde verslag van 11 juni 2019) het ontradend gebruik van de *'spark'*-functie van een stroomstootwapen in het kader van een (potentiële) verkeersinbreuk vernoemd werd, terwijl een en ander niet vermeld werd in de verslaggeving als dusdanig. Meer bepaald werd blijkens de voorhanden zijnde inlichtingen jegens een persoon die een straat wou oversteken tegen het bevel van een politieambtenaar in, – na verschillende waarschuwingen – gedreigd met geweld door het activeren van de voormelde functie. De betrokken politiezone rapporteerde dit gebruik niet aan het Vast Comité P in het verder te duiden onderzoek noch – volgens de verantwoordelijke voor het pilootproject bij de VCLP – aan de VCLP of enige andere dienst. De bijlage in kwestie werd opgesteld door ANPA die via e-mail door de betrokken zone van een en ander in kennis gesteld werd. Vermits ook elk ontradend gebruik, waaronder het activeren van de *'spark'*-functie (geweldsdreiging), in het kader van het pilootproject gerapporteerd moet worden en dit dus blijkbaar niet gebeurt, zou de vraag kunnen rijzen of volledige helderheid geboden wordt naar de minister van Binnenlandse Zaken toe. Uiteraard kan het hier ook een vergetelheid betreffen.

60. Alle bij het pilootproject betrokken korpschefs onderschrijven de idee dat de basisopleiding en trainingen absoluut noodzakelijk zijn, ondanks de moeilijkheden waarmee de kleine zones soms geconfronteerd worden waaronder het feit dat het niet evident is de bijscholing/training te organiseren. De VCLP stelt wel dat de vereiste bijkomende opleiding 'tussenkomen in beperkte ruimtes' schade veroorzaakte aan de lokale infrastructuur die niet altijd aangepast blijkt te zijn aan de noden van een opleiding. Daarom vraagt ze de minister om deze functionele opleiding, expliciet genoemd in de individuele machtiging, los te koppelen van de opleiding *'Taser'*. De VCLP vermeldt in haar vierde rapport dat ze ANPA verzocht om 'de opleiding EDS doorlopen hebben' op te nemen als basisvoorwaarde om de opleiding stroomstootwapen aan te vatten.

61. Uit de rapportage van de VCLP blijkt dat de docenten 'stroomstootwapen' van ANPA (*'mastertrainers'*) van mening zijn dat het niet opportuun is om het stroomstootwapen de status van collectief wapen te verlenen. Ze menen namelijk dat het niveau van de politieambtenaren die in het kader van de geweldbeheersing al moeite hebben om een correcte wapenkeuze te maken uit de thans beschikbare middelen, niet volstaat: wanneer het stroomstootwapen een collectief wapen zou worden, zou dit een en ander alleen nog maar complexer maken. Ook het feit dat de minimale jaarlijkse training van 16 uur nu al moeilijk gehaald wordt, is voor hen een argument om het stroomstootwapen te blijven kwalificeren als een bijzonder wapen. De *'mastertrainers'* vinden het veiliger en efficiënter om het stroomstootwapen in te zetten in een ploeg van drie dan in een tweepersoonspatrouille. De pilootzones met een EBB rapporteren geen problemen met de trainingsvereisten. Deze uiteenlopende ervaringen en inschattingen komen naar voor uit de rapportering van de VCLP aan de minister van Binnenlandse Zaken die derhalve blijk geeft van visies die verschillen naargelang ze uitgaan bijvoorbeeld van zones met een EBB dan wel van kleine(re) zones die het stroomstootwapen als collectief wapen willen inzetten bij de interventiediensten. Zoals eerder aangegeven, ondersteunt de VCLP deze laatste visie die – dit blijkt uit het voorgaande – niet strookt met wat de opleiding ervan denkt. In haar vierde rapport benadrukt de VCLP dat de opleiding ondertussen aangepast werd zodat de betrokken politiebeambten opgeleid worden om het stroomstootwapen te gebruiken zowel in een team met twee als in een team met drie.

c. Bevindingen uit een onderzoek door het Vast Comité P met betrekking tot de (voorlopige) resultaten van het pilootproject

62. Zoals aangegeven, nam het Vast Comité P niet alleen kennis van de bevindingen van het pilootproject van de VCLP maar voerde het ter zake eind 2020 en begin 2021 ook een beperkt kwalitatief onderzoek uit. We schetsen de methodologie van dit onderzoek (zie globaal ook al eerder in dit rapport), waarna enkele cijfergegevens en de bevindingen van het onderzoek gepresenteerd worden.

c.1. Een schets van het onderzoek door het Vast Comité P

63. Tijdens het onderzoek (eind 2020 – begin 2021) werden de korpschefs – en/of de door hen aangeduide verantwoordelijken – van alle (destijds) 31 bij het pilootproject betrokken politiezones geïnterviewd[46]. Alle rapportages[47] inzake het gebruik van het stroomstootwapen werden

[46] In de vorm van semi-gestructureerde interviews/gesprekken die – gelet op de tijdens het onderzoek lopende coronamaatregelen – via telefoon of videoconferentie verliepen.

[47] Alsmede interne richtlijnen en korpsnota's over stroomstootwapengebruik, geldend in de betrokken pilootzones.

opgevraagd bij die pilootzones[48], de VCLP, de federale politie (DGR en DAO[49]) en het Pedagogisch Comité[50].

64. 18 zones, waaronder alle zones die rapporteerden het stroomstootwapen ontradend en/of effectief gebruikt te hebben[51], werden bijkomend schriftelijk bevraagd via een uitgebreide vragenlijst. De pilootzones stelden zich, zonder uitzondering, uitermate positief en coöperatief op en apprecieerden de gehanteerde aanpak en methodiek. Aan te stippen valt dat de respondenten, op één uitzondering na, vragende partij waren om een stroomstootwapen te implementeren in hun werking.

65. De interviews en de schriftelijke bevraging[52] spitsten zich toe op de visie en de ervaringen van de pilootzones met: de opleiding; het wettelijk kader; de gepercipieerde voor- en nadelen; de opportuniteit om het stroomstootwapen in te zetten, de risico's en – vooral – de praktijk-ervaringen in de testfase. Bijkomend werd onder meer gevraagd om de keuze welke dienst de beschikking kreeg over het stroomstootwapen (interventie en/of EBB) te duiden. Ook de visie op de combinatie van het stroomstootwapen met een op het lichaam gedragen camera (*'bodycam'*) werd bevraagd. Elke pilootzone kreeg tot slot de kans om zich uit te spreken over eender welk aspect aangaande het stroomstootwapen: hieruit kwamen geen bijkomende elementen naar voor.

c.2. Enkele cijfergegevens

66. Uit de antwoorden van de 31 pilootzones blijkt dat eind 2020:

- zeven pilootzones (nog) niet operationeel waren;
- één pilootzone nog voor de aankoop van een stroomstootwapen uit het proefproject stapte;
- de nieuwe korpschef van een nog niet operationele zone de beslissing van zijn voorganger om in het pilootproject te stappen in heroverweging nam;
- één zone weliswaar in het proefproject zit maar exclusief met het oog op een eventuele inzet van het stroomstootwapen in een penitentiaire instelling, één van de vier voorziene inzetmodaliteiten;
- acht operationele politiezones het stroomstootwapen nog niet effectief gebruikt/getoond hadden.

67. 14 van de 31 pilootzones rapporteerden aan het Vast Comité P 130 keer een gebruik[53] van het stroomstootwapen: 110 keer werd het ontradend ingezet, 20 keer effectief (*'en mode 'tir''*

---

[48] De VCLP verzocht de pilootzones om elk gebruik/manipulatie van het stroomstootwapen te rapporteren volgens de volgende categorieën: 1) aangetoond ontradend effect van het dragen; 2) ontradend effect van het effectief tonen; 3) het tonen met gebruik van een elektrische ontlading; 4) het effectief gebruik van een elektrische contactontlading op een persoon *'en mode 'contact''*; en 5) het afvuren van pijltjes op een persoon *'en mode 'tir''*.

[49] DGR is de afkorting voor de algemene directie van het middelenbeheer en de informatie, DAO voor de directie van de operaties inzake bestuurlijke politie. Deze diensten zijn op grond van de hoger aangestipte omzendbrief GPI 62 bestemmeling van meldingen inzake stroomstootwapengebruik.

[50] Meer bepaald bij het strategisch platform.

[51] Deze zones vormen een representatief staal van de bij het onderzoek door de VCLP betrokken pilootzones. Terugkoppelend naar hun bevolkingsaantal, de ratio inwoners per km², de specifieke aard van de zone (grootstad, provinciehoofdstad dan wel kleiner landelijk gebied), de taal (het proefproject omvat 18 Nederlandstalige en 12 Franstalige zones naast de tweetalige zone Brussel-Hoofdstad/Elsene) en de geografische spreiding bieden zij een dwarsdoorsnede van een en ander.

[52] Zie ter zake de bijlagen 2 en 3 bij het voorliggende rapport.

[53] Het gaat hier om: het aangetoond ontradend effect door het dragen van het stroomstootwapen, het tonen van het wapen, dreigen met het gebruik door de laserfunctie en/of het activeren van de *'arc'* (*'spark'*) en het effectieve gebruik *'en mode 'tir''* of *'en mode 'contact''*.

of *'en mode 'contact''*). Het Vast Comité P ontving in feite meer meldingen van stroomstootwapengebruik dan de VCLP. In essentie hebben die meldingen betrekking op situaties waarin de zones een ontradend effect van het louter dragen van het wapen ontwaren: dit verklaart wellicht het verschil in aantal meldingen[54]. Enkele zones vulden het begrip 'ontradend gebruik' ook erg ruim in door bijvoorbeeld situaties te registreren waarin geen burgers betrokken zijn (bijvoorbeeld: het stroomstootwapen wordt meegenomen dan wel ter hand genomen in een lege woning). De door de politiediensten gehanteerde rapportage categorie 'aangetoond ontradend effect door het dragen van het stroomstootwapen' lijkt moeilijk te duiden en subjectief te zijn.

68. Negen pilootzones staan in voor de 20 gerapporteerde effectieve gebruiken. Vijf ervan laten het stroomstootwapen exclusief door een EBB gebruiken, één zone voorziet het stroomstootwapen voor zowel haar EBB als de interventiedienst, drie enkel voor de interventie- en/of de verkeersdienst. Eén EBB van een grote pilootzone is verantwoordelijk voor 11 van de 20 effectieve inzetten. Deze zone rapporteerde tijdens het proefproject één ontradend gebruik. In vergelijking hiermee is het frappant vast te stellen dat de EBB van een andere grote pilootzone 41 keer een ontradend effect signaleerde tegenover één effectief gebruik van het stroomstootwapen. De opleiding en de trainingen lijken derhalve niet te leiden tot een uniforme interpretatie op het terrein van nochtans soortgelijke situaties.

c.3. Bevindingen

69. Uit de bevraging door het Vast Comité P komen diverse standpunten over het stroomstootwapen naar voor. Vaak wordt aangestipt dat het stroomstootwapen minder dodelijk is en – verschillende respondenten achten dit bewezen – ontradend werkt. Met betrekking tot de vraag of de lokale politie nood heeft aan het stroomstootwapen wordt geopperd dat de politieambtenaren gemiddeld gezien vaak fysiek niet (meer) opgewassen zijn tegen hun geweldbeheersingstaken. Een aantal Nederlandstalige respondenten noemt als bepalende factoren ter zake de vervrouwelijking van het beroep, het schrappen van de gestaltevereiste, het gebrek aan training wegens capaciteitsproblemen en de vergrijzing. Door anderen wordt een noodzaak tot meer fysieke training en een verplichte jaarlijkse fysieke test naar voor geschoven om een en ander te remediëren. Langs de andere kant wordt door velen gemeld dat er steeds meer gewelddadige interventies zijn waarmee de lokale politie geconfronteerd wordt. Traditionele politionele technieken zouden niet meer volstaan in situaties met personen die geen pijn meer voelen omdat ze onder invloed zijn van alcohol en/of drugs of die kampen met een psychiatrische problematiek, situaties waarin het verlammend effect van het stroomstootwapen volgens hen soelaas kan bieden. Verschillende zones met een EBB benadrukken dat het stroomstootwapen een zogenaamd 'tactisch wapen' is en geen reactiewapen: het kan volgens hen alleen ingezet worden als het kadert in een doordacht tactisch concept van een gespecialiseerd en competent team waarbij het stroomstootwapen slechts één optie is.

70. De respondenten vinden de ANPA-opleiding *'trainer'* unaniem zeer performant. De alumni zouden na de opleiding de kennis, vaardigheden en attitude bezitten om het stroomstootwapen correct in te zetten, wat contradictorisch lijkt te zijn met de vaststelling dat op het terrein het effectieve gebruik in verschillende gelijkaardige zones heel divers is. Verschillende respondenten stellen dat de opleiding heel sterk is in de bewustmaking van de nood om constant een doorgedreven risicoanalyse te maken inzake een wapen dat niet te vergelijken is met de traditionele politiebewapening. Verschillende alumni verklaarden de risico's, effecten en inzetmoeilijkheid van het stroomstootwapen aanvankelijk sterk onderschat te hebben: door

[54] Zoal reeds aangegeven, rapporteerden de pilootzones aan de VCLP 88 maal stroomstootwapengebruik waarvan in 20 gevallen effectief.

de opleiding werden ze zich hiervan wel bewust. Het feit dat de opleiding erop hamert laagdrempelig gebruik te vermijden en het extensief trainen met scenario's worden als *'good practice'* bestempeld. Uit de interviews komt naar voor dat de rol van ANPA door tal van zones als zeer belangrijk bestempeld wordt, niet alleen in het kader van de opleidingen, maar ook op het vlak van het overbrengen aan de zones van het voortschrijdend inzicht inzake stroomstootwapengebruik. De duurtijd van de opleiding wordt over het algemeen als voldoende beschouwd. De duurtijd van de trainingen daarentegen is een twistpunt. In het algemeen stellen zones met een EBB dat ze probleemloos de voorziene jaarlijkse training van acht uur kunnen en willen invullen, dat ze veel meer trainen met het stroomstootwapen dan de voorziene acht uur en dat ze dat absoluut noodzakelijk vinden omdat volgens hen het stroomstootwapen geïntegreerd moet worden in een groter geweldbeheersingsconcept. Meerdere kleine zones halen daarentegen capaciteitsproblemen aan en vinden het niet evident om bijkomend de stroomstootwapengebruikers acht uur per jaar te laten trainen. Er wordt geopperd de trainingen *'Taser'* (deels) te integreren in de 16 uur training die elke politieambtenaar sowieso minimaal dient te volgen in de vier domeinen van de geweldbeheersing uit de omzendbrief GPI 48. Ter zake wordt ook weleens de opmerking gemaakt dat deze 16 uur bijlange niet volstaan om zelfs maar de betrokken basisconcepten te trainen. Heel wat respondenten merkten op dat ook alle andere eerstelijnspolitieambtenaren een korte opleiding moeten krijgen omdat ze op het terrein geconfronteerd kunnen worden met de inzet van een stroomstootwapen en ze hun handelingen moeten aanpassen aan een ander tactisch concept waarbij ze bijvoorbeeld moeten instaan voor het opvangen van een persoon, getroffen door een stroomstootwapen.

71. Het vigerend wettelijk kader wordt door de meerderheid van de pilootzones als voldoende beschouwd. Ze vinden de principes van artikel 37 Wet Politieambt voldoende duidelijk voor de inzet van een stroomstootwapen. Enkele pilootzones zonder een EBB zijn van mening dat de regelgeving best veranderd wordt: om pragmatische redenen zoals de bijkomende administratieve handelingen, inherent aan nominatieve en in de tijd beperkte bijzondere machtigingen, bepleiten zij om van het stroomstootwapen een collectief wapen te maken. De bevraging van de 31 pilootzones geeft evenwel aan dat dit pleidooi en de soortgelijke vraag van de VCLP niet gedragen worden door de grote meerderheid van de bij het pilootproject betrokken zones die aanhalen dat het stroomstootwapen zo specifiek is dat het blijvend als een bijzonder middel beschouwd dient te worden maar tegelijkertijd wel vragen de administratieve verplichtingen zoals de opvolging van de individuele machtigingen tot een minimum te herleiden. Niettegenstaande de voormelde inschatting van het juridisch kader is er wel bezorgdheid op dit vlak in het geval van EDS: sommige zones stellen dat er absoluut nood is aan duidelijkheid en bijkomende regelgeving hieromtrent. De voormelde globale appreciatie over het actuele wettelijke kader verhindert niet dat enkele respondenten van mening zijn dat een en ander onvoldoende duidelijk is voor de gebruikers van een stroomstootwapen, wat een zekere angst voor mogelijke (juridische) repercussies van het stroomstootwapengebruik met zich meebrengt.

72. 13 pilootzones opteren ervoor het stroomstootwapen exclusief voor te behouden voor EBB's[55]. Een hoge vorm van specialisatie en betere training zijn de argumenten die in dit kader het vaakst aangehaald worden. Meer bepaald zijn deze zones van oordeel dat het stroomstootwapen enkel geïntegreerd kan worden in een doordacht tactisch concept, uitgevoerd door een team van minstens drie speciaal geselecteerde en goed getrainde specialisten. Een omgekeerde redenering wordt ontplooid door een zone die het stroom-

[55] Vijf zones met een EBB die niet continu op het terrein aanwezig is, blijken hun interventieploegen uit te rusten met een stroomstootwapen zodat het stroomstootwapen toch 'te velde' is.

stootwapen enkel voorziet voor de interventiediensten. Gesteld wordt dat een reguliere interventieploeg slechts met twee politieambtenaren aanwezig is op het terrein en dat de betrokken interventieleden per definitie minder getraind zijn dan EBB'ers, fysiek minder opgewassen zijn tegen hun geweldbeheersingstaken én minder middelen te hunner beschikking hebben: dit maakt dat – zo wordt gesteld – ze een stroomstootwapen nodig hebben. Een andere zone stelt dat ze geen interne diensten wil stigmatiseren/discrimineren, dat ze elke politiebeambte willen helpen en daardoor elke eerstelijnsdienst wil uitrusten met het stroomstootwapen. Het uitrusten van de interventiediensten met adequate bijkomende wapens om de toename van geweld tegen politieambtenaren te voorkomen en om hen te beschermen is een vaak aangehaald argument *pro* het stroomstootwapen[56]. Aan te stippen valt dat één bevraagde zone de inzet van een stroomstootwapen specifiek voorziet voor opdrachten in het kader van het genegotieerd beheer van de openbare ruimte (GBOR).

73. De combinatie stroomstootwapen-*'bodycam'* wordt als zeer positief beschouwd door een grote meerderheid van de respondenten. Een objectieve registratie van een situatie, de mogelijkheid om *post factum* lessen te trekken in verband met de gehanteerde werkwijze, een betere bewijslast ten laste en ten ontlaste, een bijkomend ontradend effect, sociale controle en de contextualisering van een interventie door ook de aanleiding hiertoe in beeld te kunnen brengen, worden het vaakst aangehaald als voordelen van een en ander. Langs de andere kant wordt het trekken van conclusies op basis van enkel de – beperkte – camerabeelden als een risico beschouwd, temeer – zo wordt gesteld – omdat camerabeelden eerder beperkt en op een andere wijze een situatie weergeven dan hoe een politieambtenaar een en ander capteert en ervaart. Sommige respondenten vrezen dat de beelden uit hun context getrokken zouden kunnen worden. Ook de bijkomende te stellen handelingen om de *'bodycam'* te activeren in een stressvolle situatie, de eventuele zogenaamde 'hapering' om over te gaan tot wapengebruik door het feit gefilmd te worden en de vrees om fouten te maken worden ter zake als potentiële knelpunten aangehaald. Bovendien wordt weleens een zware budgettaire impact door de kost- en exploitatieprijs[57] van de camera's aangehaald. Twee zones stellen dat het niet opportuun is om de handelingen van een EBB te laten filmen door een *'bodycam'* en verwijzen hiervoor enerzijds naar praktische problemen bij de inzet door niet-geüniformeerde politieambtenaren en anderzijds naar de nood aan een vertrouwelijke en discrete omgang met de werkwijzen, procedures en scenario's van een EBB zoals beschreven in de omzendbrief GPI 81. Wat er ook van zij: een grote meerderheid van de pilootzones verklaarde om op korte of middellange termijn *'bodycams'* aan te schaffen en in te zetten of dit te overwegen.

74. Uit de bevraging door het Vast Comité P blijkt voorts dat het feit dat de politiezones niet centraal aangestuurd worden door de VCLP, bedoeld als een faciliterende en adviserende instelling, leidt tot heel veel diversiteit op het terrein die zich uit op verschillende vlakken zoals de strategische keuze tot inzet van het stroomstootwapen, de aankoop van verschillende types in diverse kleuren[58], de bijbehorende uitrusting, het trainingsregime en het al dan niet

---

[56] De voormelde overwegingen leiden ertoe dat er 11 pilootzones, zonder EBB, zijn die het stroomstootwapen beschouwen als een middel voor hun reguliere interventiedienst(en) (en uitzonderlijk ook voor bijvoorbeeld een recherchedienst, een verkeersdienst of een wijkdienst), al dan niet optredend in eerste lijn. Daarnaast zijn er ook nog vijf pilootzones met EBB (of met een soortgelijke dienst zoals een zogenaamde *'brigade anti-criminalité'*) die zowel hun interventiediensten als de EBB uitrusten met een stroomstootwapen, ook om tegemoet te komen aan capaciteitsproblemen die verhinderen dat een EBB zeven dagen of zeven, 24 uur of 24 voorzien kan worden.

[57] Ook omdat de beelden, op een veilige wijze, bewaard moeten worden.

[58] De pilootzones kozen vooral voor een stroomstootwapen in een opvallende gele kleur met het oog op een ontradend effect. Volledigheidshalve kan aangestipt worden dat in de marge enkele zones spontaan problemen vermeldden op het vlak van de aankoop(procedure) van het stroomstootwapen waarvan ze stellen dat er op de markt maar één valabele optie is, het stroomstootwapen van de firma AXON. In tegenstelling tot de gangbare

inzetten van het wapen door een EBB en/of een interventie-/recherche-/verkeersdienst, bij GBOR dan wel in eerste lijn of in tweede lijn. De vraag rijst dan ook of deze autonomie van de lokale zones finaal niet leidt tot een ongelijke dienstverlening.

75. Het onderzoek door het Vast Comité P wees voorts uit dat de bepalingen uit de omzendbrieven GPI 48 en GPI 62, ook gecapteerd in de bijzondere machtigingen, die voorschrijven om bepaalde diensten van de federale politie in te lichten over het gebruik van het stroomstootwapen, slechts door twee grote zones strikt gevolgd worden; de andere pilootzones respecteren een en ander slechts uitzonderlijk[59]. Het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA, voorzitter van het strategisch platform verklaarde dat – niettegenstaande de voormelde verplichtingen – het Pedagogisch Comité geen enkel rapport inzake stroomstootwapengebruik ontving. Wanneer er toch stroomstootwapengebruik gemeld werd door de pilootzones, bleef een en ander vaak beperkt tot een korte situatieschets en het registreren van enkele algemene parameters op standaardformulieren. Allerlei kleine discrepanties en/of onnauwkeurigheden in de rapportering werden vastgesteld. Deze factoren bemoeilijken de contextualisering van de situatie of de verificatie van de gerapporteerde situaties[60]. Aan te stippen valt dat de summiere rapportering[61] toch blijk geeft van een aantal toepassingsgevallen van het stroomstootwapen die problematisch kunnen zijn in het licht van de hoger aangestipte inzichten (juridisch, wetenschappelijk en praktijkinzichten vanuit de politieopleiding).

d. Enkele praktijkgevoede bedenkingen bij het gebruik van het stroomstootwapen in enkele specifieke situaties, naar voor komend uit het pilootproject

76. Uit de oplijsting van toepassingsgevallen, lopende het pilootproject van de VCLP, komen enkele situaties van stroomstootwapengebruik naar voor waaromtrent de opleiding maar ook producent AXON, vanuit hun praktijkervaring, toch wel wat bepaalde kritieken hebben die op bepaalde punten overigens ook aansluiten bij bevindingen van onder meer het CPT. In het verlengde van hetgeen reeds aangehaald werd, formuleert het Vast Comité P hier enkele bedenkingen.

d.1. Inzake het gebruik van een stroomstootwapen bij het genegotieerd beheer van de openbare ruimte

77. Zowel uit de rapportage van de pilootzones aan de VCLP als uit het onderzoek door het Vast Comité P blijkt dat verschillende lokale politiezones het stroomstootwapen inzetten ter handhaving van de openbare orde, of dit van plan zijn. Derwijze wordt het stroomstootwapen in de praktijk ook weleens gekaderd in het genegotieerd beheer van de openbare ruimte (GBOR), begrip dat duidt op evenementen van uiteenlopende aard, zoals risicovoetbalmatchen, gewelddadige betogingen maar ook een braderij of een pensenkermis.

78. De inzet van het stroomstootwapen in dit kader lijkt het Vast Comité P in de loop van het pilootproject om drie redenen problematisch. Vooreerst, kan de ministeriële individuele machtiging niet voorzien in stroomstootwapengebruik voor GBOR, nu dit laatste niet gevat is onder de vier exhaustief bepaalde inzetmogelijkheden. Ten tweede, komt het het Vast

---

raamcontractprocedure (te voeren door de federale politie) voor de aankoop van tal van politionele middelen is er in dezen geen centrale aankoopprocedure voorhanden.

[59] Vijf pilootzones stelden de federale politie deels in kennis.

[60] De digitale logboeken die elk stroomstootwapen genereert van elk gebruik en waarin de frequentie en duur van de stroomstoten geregistreerd wordt, werden – op enkele uitzonderingen na – bijvoorbeeld niet bijgevoegd bij de rapportering. Het is evident dat dit enige controle ter zake bemoeilijkt.

[61] Die, in geval van een potentieel misdrijf, het de gerechtelijke overheden ook niet bepaald makkelijk maakt een dossier naar behoren in te schatten.

Comité P voor dat de regelgeving inzake GBOR geen plaats voorziet voor het stroomstootwapen. En, ten derde, spreekt het CPT zich uit tegen het gebruik van het stroomstootwapen ter handhaving van de openbare orde.

d.2. Inzake het gebruik van het stroomstootwapen jegens personen in een precaire toestand

79. Gelet op de risico's en de effecten van het stroomstootwapen, hoger omschreven, die mogelijk een grotere impact kunnen hebben op onder meer personen in een precaire toestand, zal de subsidiariteits- en proportionaliteitseis des te meer doorwegen bij de beoordeling van het gebruik van een stroomstootwapen. Bij de notie 'personen in een precaire toestand' kan gedacht worden aan zwangere vrouwen, bejaarden, heel jonge minderjarigen, personen die duidelijk in een mentale of fysieke precaire toestand verkeren, personen lijdend aan EDS en personen met een lage BMI. De bijkomende risico's zullen ter zake nauwgezet mee afgewogen moeten worden.

d.3. Inzake het gebruik van het stroomstootwapen bij suïcidepogingen

80. In de ministeriële machtigingen tot gebruik van het stroomstootwapen staat vermeld: *"Welke opdracht ook wordt uitgevoerd, het stroomstootwapen mag alleen gebruikt worden in overeenstemming met artikel 37 van de wet op het politieambt dat elk gebruik van geweld onderwerpt aan het bestaan van een wettige reden, in casu de wettige verdediging van zichzelf of van een ander of het breken van het verzet tegen de toepassing van een vrijheidsberovende maatregel. Het gebruik moet ook subsidiair en redelijk zijn en in verhouding staan tot het nagestreefde doel".*

81. Met deze frase komen suïcidepogingen in beeld. Deze brengen de politiediensten in een zeer moeilijke situatie, meer bepaald door het spanningsveld dat bestaat tussen enerzijds het recht op zelfbeschikking en anderzijds doordat niets doen potentieel het misdrijf schuldig verzuim (art. 422bis Sw.) in beeld brengt: een en ander noopt tot een heel moeilijke afweging die op een zeer korte termijn gemaakt moet worden.

d.4. Inzake het gebruik van het stroomstootwapen in een penitentiaire instelling of een andere plaats van vrijheidsberoving

82. De bijzondere toestand van personen die van hun vrijheid beroofd zijn, noodzaakt een doordacht plan van aanpak dat best overlegd kan worden met de verantwoordelijken van de plaats van vrijheidsberoving teneinde een correcte risicoanalyse te maken die secundaire problemen voorkomt. Vermits in deze omstandigheden vaak getemporiseerd kan worden, wordt *idealiter* bijstand van de medische diensten ingeroepen.

III.2.3.3. Nog enkele caveats inzake het gebruik van het stroomstootwapen

83. Er kwamen uit het onderzoek door het Vast Comité P nog enkele aandachtspunten naar voor inzake het gebruik van het stroomstootwapen die op zich niet teruggaan op de opleiding dan wel het pilootproject van de VCLP. We geven die *caveats*, die in essentie uitgaan van producent AXON, kort weer.

a. Inzake automatische registratie

84. Hoger werd reeds aangegeven dat de lacunaire rapportering inzake het stroomstootwapengebruik leidt tot een gebrek aan duidelijkheid over de reden en omstandigheden van dat gebruik. Dit blijkt nog versterkt te worden door een technologisch gegeven. Het gebruik van het stroomstootwapen genereert automatisch een onuitwisbaar digitaal logboek met verschillende parameters waaronder de aard, het aantal en de duurtijd van de stroomstoten. Het gebruik van het stroomstootwapen kan ook automatisch gekoppeld worden aan audiovisuele beelden. Producent AXON verkoopt *'bodycams'* (zie hoger voor de bijval die een en

ander krijgt) die automatisch audio- en videobeelden registreren zodra het stroomstootwapen uit de holster gehaald wordt[62]. Kwestie is dat camerabeelden, zeker beelden van camera's gedragen op het lichaam, niet altijd een even duidelijk en correct beeld van een situatie geven[63]. Camera's geplaatst op het stroomstootwapen zouden hier eventueel ook soelaas kunnen brengen. Men dient hiervoor waakzaam te zijn. Systemen waardoor automatisch alle politionele *'bodycams'* geactiveerd worden die zich in de onmiddellijke nabijheid van een stroomstootwapen bevinden, kunnen ter zake een oplossing bieden.

b. Inzake de nazorg

85. De specifieke werking van het stroomstootwapen op het menselijk lichaam, onder meer op het centraal zenuwstelsel en dus ook op het hart, kan aanleiding geven tot dringende medische hulp. De snelle inzet van eerste hulp bij ongevallen (EHBO) kan noodzakelijk zijn. Specifiek voor het risico op hartritmestoornissen[64] kan de aanwezigheid van een automatische externe defibrillator (AED) een meerwaarde bieden.

86. Correcte informatie over de gevolgen en de mogelijke neveneffecten van stroomstoot-wapengebruik kunnen verwarring, angst en onrust na het ondergaan van een stroomstoot temperen.

87. Om de gezondheidstoestand van de getroffen persoon te beoordelen, de pijltjes te verwijderen (medische handeling) en de betrokkene te verzorgen, dient deze laatste medisch (fysiek en desgevallend psychologisch) onderzocht te worden.

88. Teneinde te anticiperen op eventuele latere medische verwikkelingen, inherent aan de effecten van het stroomstootwapen, kan een versterkt toezicht op een van zijn of haar vrijheid beroofde 'getaserde' persoon soelaas bieden.

IV. CONCLUSIES

89. In voorliggend rapport werden verschillende inzichten, uit diverse invalshoeken (juridisch, wetenschappelijk, praktijk waaronder de opleiding), inzake het gebruik van het stroomstoot-wapen in kaart gebracht. Het zijn evenzovele bouwstenen voor het ontwikkelen van een standpunt van het Vast Comité P over de vraag of het stroomstootwapen in de Belgische politiepraktijk een ruimere toepassing dient te krijgen: er valt namelijk een tendens in die zin te ontwaren, blijke waarvan het in dit rapport *in extenso* geschetste pilootproject van de VCLP, naast in zekere zin de in de algemene inleiding aangestipte beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken van 6 november 2020. We schetsen thans in eerste orde in het algemeen de visie van het Vast Comité P ter zake om daarna te focussen op enkele kernkwesties. Aansluitend worden een aantal aanbevelingen geformuleerd.

IV.1. Algemeen

90. Uit de omschrijving van het stroomstootwapen en zijn werking, uit de wetenschappelijke inzichten en uit de Belgische praktijkinzichten, in het bijzonder vanuit de opleiding komt het stroomstootwapen naar voor als een *'less lethal weapon'*, te onderscheiden van de traditionele politiebewapening, dat een nuttig, efficiënt en effectief geweldsmiddel kan zijn. De merites

---

[62] Technisch zou het volgens een pilootzone mogelijk zijn om *'bodycams'* van andere fabrikanten te koppelen aan het stroomstootwapen.

[63] Dit kan bijvoorbeeld blijken uit *'bodycam'*-beelden van andere politieambtenaren die in de buurt van de interventie zijn: zij tonen dezelfde situatie vanuit andere gezichtspunten.

[64] Ventrikelfibrillatie.

van het wapen zijn talrijk: door de inwerking op het centraal zenuwstelstel kan een persoon (maar ook een dier) onmiddellijk, en herhaaldelijk, vijf seconden geïncapaciteerd worden waardoor een 'gevecht in regel' of gebruik van andere politiebewapening, zoals in het bijzonder het vuurwapen, vermeden kan worden. Bij correct gebruik blijkt een stroomstootwapen steeds effectief te zijn, los van de fysieke kracht en/of toestand (bijvoorbeeld: geïntoxiceerd) van de betrokken persoon en van de fysieke kracht en/of bekwaamheid inzake geweldbeheersing van de betrokken politieambtenaren. Het tonen dan wel zichtbaar dragen/tonen van het stroomstootwapen, de mondelinge waarschuwing, de laserpunten op het lichaam en de activatie van de *'arc'* of *'spark'* kunnen bovendien ontradend werken[65]. Zware verwondingen en een dodelijke afloop ten gevolge van stroomstootwapengebruik worden wereldwijd relatief beperkt gesignaleerd. Ook in hoofde van de politie zou de inzet van het stroomstootwapen kunnen leiden tot een daling van het aantal overlijdens, verwondingen en arbeidsongevallen (leidend tot absenteïsme).

91. Deze gegevens maken dat het Vast Comité P de tendens om het stroomstootwapen een ruimere toepassing te verlenen kan begrijpen. De inzet van *'less lethal weapons'* is namelijk een positieve zaak naar de naleving van artikel 2 EVRM (het recht op leven) toe. Het Vast Comité P kan de voormelde tendens des te meer billijken, nu het EHRM, in volle kennis van de implicaties van stroomstootwapengebruik, recent in zijn arrest Kancial versus Polen van 23 mei 2019 het stroomstootwapen bestempelde als een toelaatbaar geweldsmiddel.

92. Volgens het Vast Comité P dienen er evenwel bepaalde perken gesteld te worden aan de uitbreiding van het toepassingsgebied. Uiteindelijk betekent *'less lethal'* nog steeds *'lethal'*... Bovendien is het zo dat niet alleen artikel 2 EVRM in beeld is bij stroomstootwapengebruik maar ook artikel 3 EVRM (folterverbod) dat vasthoudt aan de eis van absolute noodzakelijkheid om tot politioneel geweld, *in casu* in de vorm van stroomstootwapengebruik, over te gaan. Deze eis zit vanzelfsprekend ook vervat in de principes van artikel 37 Wet Politieambt (wettig doel, voorafgaande waarschuwing, subsidiariteit en proportionaliteit) die het stroomstootwapengebruik beheersen. In dezen is het van belang vast te stellen dat de wetenschappelijke bevindingen en Belgische praktijkinzichten aantonen dat het gebruik van een stroomstootwapen behept is met risico's, in het bijzonder jegens mensen in een precaire situatie, en dat de risico's niet allemaal gekend zijn door de politiediensten. Tevens blijkt uit de voormelde inzichten dat het gevaar op een laagdrempelig en *'net widenend'* gebruik[66] van het stroomstootwapen reëel is (*'lazy cop-syndrome'*), wat vanzelfsprekend geenszins strookt met de voormelde principes.

93. De perken die het Vast Comité P ziet, spruiten in eerste instantie voort uit hetgeen het EHRM en het CPT, nauw verweven met mekaar, vooropstellen inzake stroomstootwapengebruik. Tegelijkertijd wordt een en ander gepuurd uit de praktijkinzichten van de politieopleiding en van de zones betrokken bij het pilootproject van de VCLP. Niettegenstaande een enkele zone weleens een andere bel laat luiden, blijkt dat deze praktijkbevindingen

---

[65] Opdat (onder meer) deze werking bereikt zouden kunnen worden, zou het brede publiek geïnformeerd moeten zijn over het bestaan, de werking en mogelijke effecten van het stroomstootwapen, temeer omdat, in vergelijking met andere, meer traditionele politiebewapening, het inwerkt op het centrale zenuwstelsel en er toch wel wat risico's mee verbonden zijn. Tegen deze achtergrond kan bepleit worden dat de politiediensten zorgen voor een algemene communicatiestrategie waardoor burgers de kans krijgen om ingelicht te zijn over de voor- en nadelen van het stroomstootwapen als nieuw onderdeel van de politiebewapening. Als die kennis er is, lijkt het aangewezen dat de stroomstootwapens steeds een opvallende kleur (bijvoorbeeld geel) hebben zodat de burgers ze herkennen en er mogelijk een ontradende werking van het wapen *'as such'* uitgaat.

[66] In die zin dat het stroomstootwapen gebruikt zal worden terwijl men in de hypothese dat men het niet bij zich zou dragen, geen geweld dan wel een minder ingrijpend middel zou hanteren.

grotendeels stroken met de huidige rechtspraak van het EHRM en met de aanbevelingen en standaarden van het CPT.

94. In wat volgt, schetsen we puntsgewijze de contouren die het Vast Comité P ter zake ziet. Bijzondere aandacht gaat hierbij, ook weer in lijn met de toezichtsopdracht van het Vast Comité P, naar de wettelijke omkadering van het stroomstootwapengebruik en naar de opleiding van de gebruikers: de verschillende te bespreken topics blijken hierrond te sluiten.

IV.2. De focus op enkele kernkwesties

IV.2.1. Geen ongebreidelde uitbreiding van het toepassingsgebied

a. Stroomstootwapengebruik: niet in alle mogelijke situaties

95. De recente rechtspraak van het EHRM laat niet toe dat het stroomstootwapen standaard gebruikt mag worden bijvoorbeeld bij arrestaties of ordehandhavingen. Een dergelijke praktijk zou niet stroken met enerzijds de invulling die het EHRM geeft aan artikel 3 EVRM en met anderzijds de principes van artikel 37 Wet Politieambt. Het EHRM stelt duidelijk dat het stroomstootwapen niet gebruikt mag worden jegens een reeds geïmmobiliseerde te arresteren persoon die zich niet verzet.

96. In het verlengde van wat hiervoor aangegeven werd over een standaardgebruik, stippen we aan dat het CPT zich *'überhaupt'* kant tegen het gebruik van het stroomstootwapen voor openbare ordehandhaving, tenzij het leven van iemand in gevaar zou zijn. Vastgesteld werd dat in de Belgische politiepraktijk een dergelijk gebruik zich weleens blijkt voort te doen.

97. Het CPT ontraadt bovendien het gebruik van het stroomstootwapen jegens personen die lijden aan een medische problematiek, kwetsbare personen en personen onder invloed, nu deze laatsten misschien niet altijd de voorafgaande waarschuwing kunnen inschatten en door het zien van het wapen (nog meer) geagiteerd worden. Het standpunt van de opleiding om het stroomstootwapen niet zomaar te gebruiken tegen personen lijdend aan EDS ligt daarmee volledig in lijn.

b. Stroomstootwapengebruik: niet door elke politiebeambte

98. Het EHRM stelt in het licht van een mogelijke schending van artikel 3 EVRM een gedegen training op het vlak van het stroomstootwapengebruik voorop. De risicoanalyse en het maken van afwegingen aangaande legaliteit, subsidiariteit en proportionaliteit bij het al dan niet inzetten van het stroomstootwapen zijn in de – vaak moeilijke – terreincontext geen evidentie voor de politieambtenaar[67]. Dit maakt volgens het Vast Comité P dat het stroomstootwapen voorbehouden dient te worden voor speciaal geselecteerde, opgeleide en getrainde politieambtenaren.

99. Aan te stippen valt dat ook het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA en de hoofddocenten *'Taser'* van mening zijn dat het gebruik van een stroomstootwapen, zeker in een eerste fase, best voorbehouden blijft voor een tweedelijnsdienst, nu derwijze genoeg tijd en deskundigheid verzameld kan worden voor een gepaste operationele risicoanalyse. EBB's zijn volgens hen hiervoor uitermate geschikt[68]. Dit laatste is ook het standpunt van 13 bij het pilootproject van de VCLP betrokken politiezones.

---

[67] Het vergt namelijk heel wat competenties om een uiterst efficiënt en eenvoudig te hanteren wapen niet of niet te snel te gebruiken in een volatiele (potentiële) geweldssituatie met een reëel risico om zelf gewond te raken.

[68] Zones die geen EBB hebben zouden, indien ze gebruik willen maken van stroomstootwapens, een samenwerking kunnen aangaan met zones die wel een EBB hebben.

IV.2.2. Stroomstootwapengebruik *'en mode 'tir''* in plaats van *'en mode 'contact''* (stunmodus)

100. In punt II.1. werden de twee *modi* van het stroomstootwapengebruik geschetst. Het komt het Vast Comité P voor dat het louter toedienen van een (sporenloze) pijnprikkel door stroomstootwapengebruik *'en mode 'contact''* (de stunmodus) zelden een meerwaarde biedt. Het Vast Comité P beveelt aan om het stroomstootwapen enkel *'en mode 'tir''* te gebruiken, temeer daar deze modus minder snel een schending van artikel 3 EVRM in beeld brengt.

IV.2.3. Hulpverlening bij stroomstootwapengebruik

101. Zoals meermaals aangegeven in dit rapport, impliceert stroomstootwapengebruik tal van risico's. Specifieke maatregelen om – onmiddellijk en in een latere fase – hulp te verlenen aan de personen die een of meerdere stroomstoten kregen, zijn dan ook aangewezen. Gedacht kan worden aan traditionele EHBO en een defibrillator. Afspraken aangaande de medische hulpverlening zullen gemaakt moeten worden. Communicatie aan de 'getaserde' persoon over het wapen en de mogelijke nevenverschijnselen zou mogelijke onrust en angstgevoelens kunnen temperen. Het is evident dat een versterkt toezicht op een van zijn of haar vrijheid beroofde 'getaserde' persoon voorzien moet worden, gelet op de mogelijke neveneffecten die na enige tijd nog kunnen optreden.

IV.2.4. De (al dan niet) noodzakelijkheid dan wel opportuniteit van een specifieke regelgeving

102. Het stroomstootwapengebruik is in België aan een wettelijke regeling onderworpen: een en ander valt namelijk onder artikel 37 Wet Politieambt[69]. Het betreft hier evenwel een algemene regeling die opgaat voor elke vorm van politioneel geweldgebruik. De vraag rijst of er een specifieke wettelijke regeling voor het gebruik van het stroomstootwapen uitgeschreven moet worden zoals de Belgische wetgever dat deed voor het gebruik van boeien (art. 37bis Wet Politieambt) en het vuurwapengebruik (art. 38 Wet Politieambt).

103. De Belgische politiepraktijk is over deze vraag diffuus. De meerderheid van de bij het pilootproject van de VCLP betrokken politiezones acht het vigerend wettelijk kader voldoende. Langs de andere kant bepleiten bepaalde zones wel duidelijkheid en bijkomende regelgeving over stroomstootwapengebruik in gevallen van EDS en zijn enkele respondenten in het onderzoek door het Vast Comité P van mening dat het wettelijk kader onvoldoende duidelijk is voor de gebruikers van een stroomstootwapen, wat dan leidt tot een zekere vorm van angst voor mogelijke (juridische) repercussies van het stroomstootwapengebruik.

104. Het EHRM is op zijn minst impliciet voorstander van een bijzondere regeling. Volgens het EHRM brengt artikel 3 EVRM bepaalde toepassingsvoorwaarden inzake stroomstootwapengebruik met zich mee. Een toegesneden regeling, inhoudelijk conform de door Straatsburg uitgezette bakens, zou – mits in de praktijk gevolgd – veroordelingen door het EHRM mee kunnen vermijden. Het CPT, van zijn kant, gaat nog een stap verder dan het EHRM en vindt een loutere verwijzing naar artikel 37 Wet Politieambt als wettelijke regeling *'überhaupt'* onvoldoende: het bepleit het stroomstootwapengebruik strikt te omkaderen in een wet en op gedetailleerde wijze vast te leggen in specifieke omzendbrieven.

105. Hoewel niet gesteld kan worden dat een bijzondere regeling inzake het stroomstootwapengebruik absoluut noodzakelijk is (er is namelijk een wettelijke basis), komt het het Vast Comité P toch wenselijk voor een dergelijke specifieke regeling – in een formele wet dan wel

[69] Zie in die zin ook het schrijven van het College van procureurs-generaal (procureur-generaal Christian De Valkeneer) van 5 oktober 2018 aan de voorzitter van de VCLP, kaderend in het pilootproject.

in een omzendbrief – te ontwikkelen, gelet op enerzijds bepaalde bekommernissen uit de politiepraktijk en anderzijds de elkaar versterkende stellingnames van het EHRM en het CPT. Deze visie strookt overigens met eerdere stellingnames van het Vast Comité P. Zo beval het Vast Comité P in zijn jaarverslag 2016 aan om voor nieuwe vormen van bewapening, zoals het stroomstootwapen, een specifiek wettelijk kader uit te tekenen om duidelijkheid te creëren over de omstandigheden waarin het gebruik van dergelijke wapens gerechtvaardigd is. Desgevallend kan dit in een nieuwe versie van de omzendbrief van 2 februari 1993 over de Wet op het politieambt waarvan het Vast Comité P reeds eerder een actualisering bepleitte.

106. Naar inhoud toe dient werk gemaakt te worden van een regeling waarvan de toepassing ertoe leidt dat het stroomstootwapen enkel gebruikt wordt bij absolute noodzaak. In die context dringt zich volgens het Vast Comité P een wetgevend kader (*sensu lato*) op, opgebouwd rond de beginselen van artikel 37 Wet Politieambt (wettig doel, subsidiariteit, proportionaliteit en voorafgaande waarschuwing) waarin het stroomstootwapengebruik qua personeel toepassingsgebied (stroomstootwapen voorbehouden voor bepaalde politiediensten en/of bepaalde politiebeambten?), gronden (wanneer toe te passen?), modaliteiten (hoe toe te passen?) en toezicht geregeld wordt. Hiervoor kan – uiteraard dient gewaakt te worden over de consistentie – gepuurd worden uit hetgeen in voorliggend rapport naar voor gebracht wordt aan juridische (rechtspraak EHRM en aanbevelingen en standaarden CPT) en wetenschappelijke inzichten en aan Belgische praktijkinzichten, in het bijzonder deze uitgaand van de opleiding[70].

IV.2.5. De noodzaak van een gepaste opleiding

107. Het is vanzelfsprekend zaak om hetgeen in een bijzondere regeling ingeschreven zou worden te doceren in de politieopleiding en te capteren in korpsinstructies. Nu de vooropgestelde premissen van een dergelijke regeling de Straatsburgse rechtspraak omvatten, zou een en ander bijdragen tot een EVRM-conforme politiepraktijk.

108. Naar de huidige opleiding dient vastgesteld te worden dat het onderzoek door het Vast Comité P rond het pilootproject van de VCLP leert dat die opleiding zeer performant bevonden wordt, temeer omdat deze gevoed wordt door de RETEX-idee.

109. De opleidingen en trainingen dienen op niveau te blijven en waar nodig – dit strookt met het concept van RETEX – aangevuld te worden. Een eerste stap hierin dient te zijn te checken of de leerprogramma's de inzichten uit voorliggend rapport interioriseren. Een tweede stap bestaat uit het constant opvolgen van, naast het te analyseren stroomstootwapengebruik op het terrein, de relevante (inter)nationale rechtspraak, rechtsleer en wetenschappelijke literatuur, te incorporeren in de opleidingen en trainingen opdat een EVRM-conforme politiepraktijk gemaximaliseerd wordt. In dit kader is het overigens ook van belang dat een gedegen toezicht op het stroomstootwapengebruik verzekerd wordt. In die context dient de opleiding te accentueren dat de meldingsverplichtingen, voortspruitend uit de omzendbrief GPI 62, ook gelden in geval van stroomstootwapengebruik.

110. Daarnaast is het volgens het Vast Comité P zaak om van het stroomstootwapen geen collectief wapen te maken. Enkele zones betrokken bij het pilootproject van de VCLP net als de VCLP zelf opperden die idee die evenwel niet gedragen bleek te zijn door de docenten 'stroomstootwapen' van ANPA noch door het merendeel van de andere pilootzones. Volgens het Vast Comité P biedt de kwalificatie 'bijzondere bewapening' de meeste garanties op een

[70] Dit in terugkoppeling naar hetgeen thans reeds in de ministeriële individuele machtigingen in het kader van het pilootproject aan voorwaarden ingeschreven wordt.

gedegen opleiding. Bovendien komt dit tegemoet aan hetgeen reeds hoger gesteld werd, namelijk dat niet elke politiebeambte bevoegd moet worden om het stroomstootwapen te hanteren. Het is belangrijk op te merken dat recent, bij brief van 29 maart 2022, de minister van Binnenlandse Zaken akkoord ging met het voorstel van de VCLP om het stroomstootwapen tot de collectieve bewapening te rekenen. Hiertoe stelt de minister wel wetgevend initiatief voorop, voor te bereiden door de (juridische dienst van de) federale politie, gecentreerd rond de volgende voorwaarden: *"(...)*

- *Une définition très précise du PIE doit être insérée lors du classement en tant qu'armement collectif;*
- *L'AR relatif à l'armement et la GPI 62 doivent être adaptés avant de changer le classement du PIE;*
- *La formation continuée pour le PIE doit être déterminée ainsi que l'évaluation annuelle;*
- *La formation pour l'utilisation du PIE n'est pas prévue dans la formation de base;*
- *La formation EDS de l'ANPA constitue un prérequis à la formation PI;*
- *La formation en milieu restreint n'est plus un prérequis, néanmoins elle est obligatoire pour une unité qui dispose sur son territoire d'une prison. Et s'il y a intervention en milieu restreint, alors l'utilisateur doit avoir suivi la formation pour utilisation en milieu restreint;*
- *Les policiers doivent être à deux minimum en cas d'utilisation".*

Daarnaast beperkt de minister in dat schrijven het gebruik van het stroomstootwapen als collectief wapen tot de volgende hypothesen: *"(...)*

- *Missions d'une Unité d'assistance spéciale, telles que visées par la GPI 81;*
- *Missions d'intervention et d'appui en milieu pénitentiaire ou dans une cellule (conforme à la procédure 'espace exigu');*
- *Missions d'appui pour le transfert de détenu(s) avec menace ou risque;*
- *Missions d'une unité d'appui, en renfort aux services d'intervention, ou d'une équipe de première ligne".*

Zolang de betrokken wetgeving niet gerealiseerd en in werking getreden is, zal – *dixit* het bedoelde schrijven – het stroomstootwapen als bijzondere bewapening aanzien dienen te worden. Men merke op dat in het blijkbaar besliste toekomstscenario dat het stroomstootwapen een collectief wapen wordt, bepaalde waarborgen naar opleiding toe ingebouwd worden, wat het Vast Comité P, gelet op het in dit punt IV.2.5. geformuleerde besluit, enkel maar kan bijtreden, temeer daar ook andere *caveats*, in dit rapport geformuleerd, door de minister ter harte genomen worden.

IV.2.6. De noodzaak van een gepaste rapportage van het stroomstootwapengebruik

111. Gelet op de potentieel zware gevolgen, verbonden aan stroomstootwapengebruik, is gepaste rapportage conform de omzendbrief GPI 62 fundamenteel. Zoals aangegeven, strookt een *post*-incident-procedure, waarbij de gebruiker van het stroomstootwapen in een uitvoerig rapport het voorval beschrijft, met de standaarden van het CPT. Ook het EHRM toonde zich hiervan voorstander.

112. Hoger werd aangegeven dat blijkens het onderzoek van het Vast Comité P de betrokken bepalingen, lopende het pilootproject van de VCLP slecht nageleefd werden: afgezien van twee grote bij het project betrokken zones blijven GPI 62-meldingen door de andere zones achterwege (wat betekent dat laagdrempelig gebruik onder de radar kan blijven) en als er toch gemeld wordt, is de betrokken informatie veelal rudimentair. Het behoort dat dit rechtgetrokken wordt en de meldingsplicht, vervat in de omzendbrief GPI 62, gerespecteerd wordt zodat een gedifferentieerde, objectieve, correcte, omstandige en gestandaardiseerde

registratie van de gevallen van stroomstootwapengebruik tot stand komt die ook analyse, in een RETEX-context, faciliteert.

IV.2.7. De noodzakelijkheid en de facilitering van een gepast toezicht op het stroomstootwapengebruik

113. De hiervoor geduide meldingsplicht is dienstig voor het toezicht op het stroomstoot-wapengebruik dat gepast dient te zijn, ook hier weer gelet op de mogelijk zware gevolgen.

114. In dit kader valt aan te stippen dat het CPT een nuttige rol weggelegd ziet voor stroomstootwapens uitgerust met een soort van geheugen waarmee bepaalde informatie (zoals het tijdstip, het aantal keer dat het toestel gebruikt is en de duurtijd van het gebruik) geregistreerd wordt. Desgevallende bijkomende aankopen zouden, net als de eerdere aankopen in het kader van het pilootproject, best rekening blijven houden met dit aspect.

115. Het onderzoek door het Vast Comité P rond het pilootproject van de VCLP geeft aan dat de combinatie stroomstootwapen-*'bodycam'* door een grote meerderheid van de respondenten zeer positief geacht wordt. Vanuit hetgeen hoger gesteld werd, acht het Vast Comité P deze combinatie bepaald nuttig. De haalbaarheid en implementeerbaarheid ervan kan derhalve volgens het Vast Comité P verder onderzocht worden, mede in het licht van de hogervermelde praktijkwaarschuwingen, van de vigerende wetgeving en van het hoger-vermelde advies van het COC over het gebruik van *'bodycams'* tijdens de uitvoering van politieopdrachten.

V. AANBEVELINGEN

116. Het Vast Comité P beveelt aan de uitbreiding van het gebruik van het stroomstoot-wapen te laten plaatsvinden binnen de contouren geschetst in het voorliggende rapport. Deze contouren dienen geïmplementeerd te worden in enerzijds een specifieke regeling, eventueel een omzendbrief, en anderzijds de opleiding en de trainingen die de politiepraktijk vorm zullen geven.

117. Synchroon met de opbouw van de conclusies, formuleert het Vast Comité P afsluitend enkele punctuele, in essentie praktijkgeoriënteerde aanbevelingen die door hun verwevenheid *in globo* de regelgever, het beleid, de opleiding en de politiepraktijk aangaan.

V.1. Met betrekking tot de situaties waarin het stroomstootwapen ingezet kan worden

118. Het Vast Comité P beveelt ter zake aan:

1) het stroomstootwapen niet te gebruiken in het kader van GBOR;
2) het stroomstootwapen niet te gebruiken jegens personen duidelijk dan wel vermoedelijk in een precaire toestand (zwangere vrouwen, jonge minderjarigen, 65-plussers, mensen met een medische problematiek);
3) in de huidige stand van de wetenschap heel omzichtig om te gaan met het gebruik van het stroomstootwapen jegens personen lijdend aan EDS[71];
4) terughoudend te zijn met het gebruik van stroomstootwapens bij suïcidepogingen waarbij derden geen gevaar lopen;
5) voor plaatsen waarin personen verblijven die van hun vrijheid benomen zijn, enkel tot stroomstootwapengebruik over te gaan:
   - na een grondige voorafgaande risicoanalyse;

[71] In alle geval totdat een grondig en multidisciplinair onderzoek meer duidelijkheid verschaft over de impact van het stroomstootwapen op personen met EDS.

- met bijstand van de medische diensten;
- in overleg met de vrijheidsbewarende instelling;
- indien integraal deel uitmakend van een tactisch plan;
- onder toezicht en verantwoordelijkheid van een officier van bestuurlijke politie;
- met gebruik van *'bodycams'*;
- door leden van een EBB of politieambtenaren die speciaal geselecteerd en opgeleid werden met het oog op de inzet van het stroomstootwapen in een penitentiaire instelling dan wel cel.

V.2. Met betrekking tot de politiebeambten die het stroomstootwapen kunnen gebruiken

119. Het Vast Comité P beveelt aan om, in de huidige stand van de regelgeving:
1) het gebruik van het stroomstootwapen, zeker in een eerste fase, voor te behouden voor de EBB's dan wel voor andere speciaal geselecteerde, opgeleide en getrainde politieambtenaren;
2) het wapen te blijven beschouwen als een bijzonder wapen.

V.3. Met betrekking tot de gebruiksmodus van het stroomstootwapen

120. Het Vast Comité P beveelt aan:
1) om het stroomstootwapen *'en mode 'tir''* te gebruiken;
2) om de *'stun'*-functie (gebruik *'en mode 'contact''*), indien die enkel dient om pijn toe te dienen, buiten de gevallen van wettige verdediging, volledig uit te sluiten.

V.4. Met betrekking tot de hulpverlening bij stroomstootwapengebruik

121. Het Vast Comité P beveelt aan dat het voorhanden hebben en het dragen van het stroomstootwapen in een operationele context steeds gepaard gaat met:
1) de mogelijkheid tot een onmiddellijke of uiterst snelle inzet van een defibrillator;
2) een verplichte opleiding EHBO, incluis het correcte gebruik van een defibrillator, voor de operatoren van een stroomstootwapen.

122. Tegelijkertijd beveelt het Vast Comité P aan in te zetten op een goede nazorg bij 'getaserde' personen door:
1) het effectieve gebruik steeds zo snel mogelijk te laten volgen door een medisch onderzoek dat bestaat uit, desgevallend, het verwijderen van de pijltjes maar dat zeker ook een grondig algemeen medisch onderzoek en, bij een mogelijke psychiatrische problematiek, een consult van een psychiater omvat;
2) een versterkt toezicht op de gezondheidstoestand van een 'getaserde' persoon tijdens de periode van eventuele vrijheidsberoving.

123. Het Vast Comité P beveelt tevens aan dat door de politiewereld een protocol afgesloten wordt met de medische hulpdiensten aangaande een vruchtbare samenwerking in de context van stroomstootwapengebruik.

V.5. Met betrekking tot het wettelijk kader

124. Het Vast Comité P beveelt aan een specifieke wettelijke regeling, desgevallend bij omzendbrief (in voorkomend geval een actualisering van de omzendbrief van 2 februari 1993), inzake het stroomstootwapengebruik uit te werken, opgebouwd rond de beginselen van artikel 37 Wet Politieambt (wettig doel, subsidiariteit, proportionaliteit en voorafgaande waarschuwing) en waarin het stroomstootwapengebruik qua personeel toepassingsgebied, gronden, modaliteiten en toezicht geregeld wordt.

V.6. Met betrekking tot de opleiding en training inzake het gebruik van het stroomstootwapen

125. Het Vast Comité P beveelt in het kader van het handhaven van een gepast kennis- en vaardighedenniveau, in het bijzonder de opleiding en de trainingen aan:

1) in het erkenningsdossier aangaande de opleiding *'Taser'* (EDA 5044 en EDA 5055) het te bereiken competentieprofiel 'kennis' aan te vullen met:
    a. de doelstelling 'bescherming van de mensenrechten' in het kader waarvan de relevante rechtspraak van het EHRM toegelicht dient te worden aan de cursisten, alsmede de aanbevelingen en standaarden van het CPT aangaande het gebruik van een stroomstootwapen;
    b. de doelstelling 'kennis over de risico's' in het kader waarvan de gekende risico's inzake stroomstootwapengebruik uitgebreid toegelicht dienen te worden aan de cursisten, alsook de instructies en waarschuwingen van de fabrikant van het stroomstootwapen;
2) de (inter)nationale literatuur, rechtspraak en rechtsleer omtrent het gebruik van het stroomstootwapen alsook alle Belgische casussen, op continue basis te analyseren en hieruit lessen te trekken naar de opleiding toe (RETEX) die veruitwendigd moeten worden in permanente actualiseringen van de opleidingen/trainingen/handleidingen;
3) de beschikbare *'up-to-date'* gehouden expertise in de vorm van een bevattelijke en heldere beknopte leidraad (draaiboek) beschikbaar te stellen voor alle politie-ambtenaren via een eenvoudig en snel consulteerbaar (digitaal) kanaal;
4) de trainingen zo te (blijven) organiseren dat de oefeningen de realiteit zo nauw mogelijk benaderen door het uitwerken van realistische, dynamische scenario's in diverse contexten.

126. Het Vast Comité P beveelt tevens aan dat:

1) alle betrokken politiediensten er blijvend voor zorgen dat alle eerstelijnspolitie-ambtenaren die potentieel in een situatie kunnen komen waarin een stroomstootwapen ingezet kan worden, een minimale basisopleiding krijgen omtrent het stroomstoot-wapen (werking, voor- en nadelen, risico's en verwachte houding);
2) partners die in contact kunnen komen met de inzet of de nazorg van het stroomstoot-wapen, zoals medische hulpdiensten of penitentiaire beambten, dezelfde minimale basisopleiding krijgen.

V.7. Met betrekking tot de rapportage inzake en het toezicht op het gebruik van een stroomstootwapen

127. Om te vermijden dat laagdrempelig of oneigenlijk gebruik onder de radar blijft, beveelt het Vast Comité P aan dat de leidinggevenden van de betrokken politiediensten:

1) de nodige maatregelen nemen zodat elk effectief gebruik en elke gebeurtenis waarbij gedreigd werd met het stroomstootwapen omstandig en volledig gerapporteerd wordt aan de bevoegde diensten zoals bepaald in de omzendbrief GPI 62;
2) in dit kader de gepaste parameters bepalen, in overleg met de analyserende diensten, zodat ter zake op uniforme wijze gemeld en geregistreerd wordt, dit met het oog op een correcte gecontextualiseerde beeldvorming en analyse;
3) regelmatig controles uitvoeren op de registratie, de digitale logboeken van het stroomstootwapen en – indien voorhanden – de *'bodycam'*-beelden.

128. Het Vast Comité P beveelt de opleiding aan de toepasselijkheid van de omzendbrief GPI 62 op stroomstootwapengebruik te accentueren.

129. Om, in voorkomend geval, toezichthoudende instanties dan wel gerechtelijke overheden toe te laten met kennis van zake een en ander te beoordelen, beveelt het Vast Comité P ten slotte ook aan om de haalbaarheid en implementeerbaarheid van de combinatie stroomstootwapen-*'bodycam'* te onderzoeken, mede in het licht van de praktijkwaarschuwingen ter zake, van de vigerende wetgeving en van het hogervermelde advies van het COC over het gebruik van *'bodycams'* tijdens de uitvoering van politieopdrachten.

LIJST DER MEEST GEBRUIKTE AFKORTINGEN (RAPPORT EN BIJLAGEN)

1. Regelgeving

Bewapenings-KB	KB 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, alsook de bewapening van de leden van de Diensten Enquêtes bij de Vaste Comités P en I en van het personeel van de Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie
Deontologische Code	KB 10 mei 2006 houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten
EVRM	Europees verdrag 4 november 1950 tot bescherming van de rechten van de mens (Raad van Europa)
GPI 48	Omz. GPI 48 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationele kader van de politiediensten
GPI 62	Omz. GPI 62 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus
GPI 48bis	Omz. GPI 48bis 17 augustus 2012 met betrekking tot het optreden bij AMOK-incidenten en tot aanvulling van de omzendbrief GPI 48 van 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationele kader van de politiediensten
GPI 81	Omz. GPI 81 21 juli 2014 betreffende het algemene referentiekader van 'Bijzondere Bijstand' in de lokale politie
OOP 41	Omz. OOP 41 31 maart 2014 betreffende de operationalisering van het referentiekader CP 4 over het genegotieerd beheer van de publieke ruimte n.a.v. gebeurtenissen die de openbare orde aanbelangen
Wapenwet	Wet 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens
Wet 18 juli 1991	Wet 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
Wet Politieambt	Wet 5 augustus 1992 op het politieambt

2. Andere

ANPA	Académie nationale de police/Nationale Politieacademie
BS	Belgisch Staatsblad
CAT	*'Committee Against Torture'* (Antifoltercomité) (Verenigde Naties)
COC	Controleorgaan op de politionele informatie
CPT	Europees Comité ter preventie van foltering en onmenselijke of vernederende behandelingen of straffen (Raad van Europa)
DAO	Directie van de operaties inzake bestuurlijke politie (federale politie)
DGR	Algemene directie van het middelenbeheer en de informatie (federale politie)
EBB	Eenheid van Bijzondere Bijstand
EDS	*'Excited Delirium Syndrome'*
EDW	*'Electrical discharge weapon'*
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens (Raad van Europa)
FIRM	Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens
GBOR	Genegotieerd beheer van de openbare ruimte
KB	Koninklijk besluit
Omz.	Omzendbrief
RETEX	*'Return of experience'*
Vast Comité P	Vast Comité van Toezicht op de politiediensten
VCLP	Vaste Commissie van de lokale politie

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: OVERZICHT PER 31 DECEMBER 2020 VAN DE POLITIEZONES, DEELNEMEND AAN HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP

Figuur 1: Deelnemende lokale politiezones proefproject *'Taser'* op 31 december 2020[1]

Nr.	POLITIEZONE	Taal	Inwoners	Oppervl. Ha	Inw./ km²	Ger. arrondissement
1	AALST	NL	85.784	7.812	1.098	Oost-Vlaanderen
2	ANTWERPEN	NL	524.046	20.451	2.562	Antwerpen
3	ARLON	FR	45.913	32.453	141	Luxemburg
4	BELOEIL-LEUZE	FR	27.913	13.507	206	Henegouwen
5	BRUGGE	NL	45.761	5.567	822	West-Vlaanderen
6	CHATELET/AISEAU -PRESLES-FARCIENNES	FR	57.955	5.960	972	Henegouwen
7	LIMBURG REGIO HOOFDSTAD	NL	154.940	31.527	491	Limburg
8	WESTKUST	NL	44.549	9.886	450	West-Vlaanderen
9	LIEGE	FR	196.291	6.939	2.828	Luik
10	MONS	FR	103.423	21.168	488	Henegouwen
11	OOSTENDE	NL	71.477	3.772	1.894	West-Vlaanderen
12	LA BORAINE	FR	104.837	14.083	744	Henegouwen
13	GAUME	FR	37.211	59.687	62	Luxemburg
14	CARMA	NL	177.716	24.523	724	Limburg
15	TURNHOUT	NL	124.452	28.258	440	Antwerpen
16	MARIEMONT	FR	67.419	12.071	558	Henegouwen
17	BRUSSEL HOOFDSTAD ELSENE	2T	268.138	3.895	6.884	Brussel
18	NAMUR CAPITALE	FR	110.618	17.569	629	Namen
19	MOUSCRON	FR	58.274	4.007	1.454	Henegouwen
20	MIDOW	NL	47.799	10.907	438	West-Vlaanderen
21	DENDERMONDE	NL	45.761	5.567	822	Oost-Vlaanderen
22	NINOVE	NL	38.898	7.314	531	Oost-Vlaanderen
23	BLANKENBERGE	NL	23.087	6.627	348	West-Vlaanderen
24	GERAARDSBERGEN -LIERDE	NL	30.015	10.584	283	Oost-Vlaanderen
25	RIHO	NL	100.259	12.311	814	West-Vlaanderen
26	TONGEREN-HERSTAPPE	NL	31.148	8.891	350	Limburg
27	ZENNEVALLEI	NL	98.551	11.478	858	Brussel-Halle-

[1] De gegevens in deze oplijsting zijn gepuurd uit: X., *Repertorium lokale politie*, Brussel, Politeia, 2020. Het komt ons voor dat in deze bron voor wat betreft de politiezone Zennevallei een verkeerde oppervlakte opgegeven wordt. In plaats van de vermelde 4.037 ha (enkel Sint-Pieters-Leeuw) bedraagt een en ander volgens opzoekingen in open bronnen in totaal 11.478 ha (ook de gemeentes Beersel en Halle).

						Vilvoorde
28	HAUT-PAYS	FR	35.464	12.418	285	Henegouwen
29	COMINES-WARNETON	FR[2]	18.057	6.109	295	Henegouwen
30	VLAAMSE ARDENNEN	NL	59.705	21.108	282	Oost-Vlaanderen
31	HEUSDEN ZOLDER	NL	33.534	5.322	630	Limburg

Figuur 2: Geografische spreiding pilootzones[3]

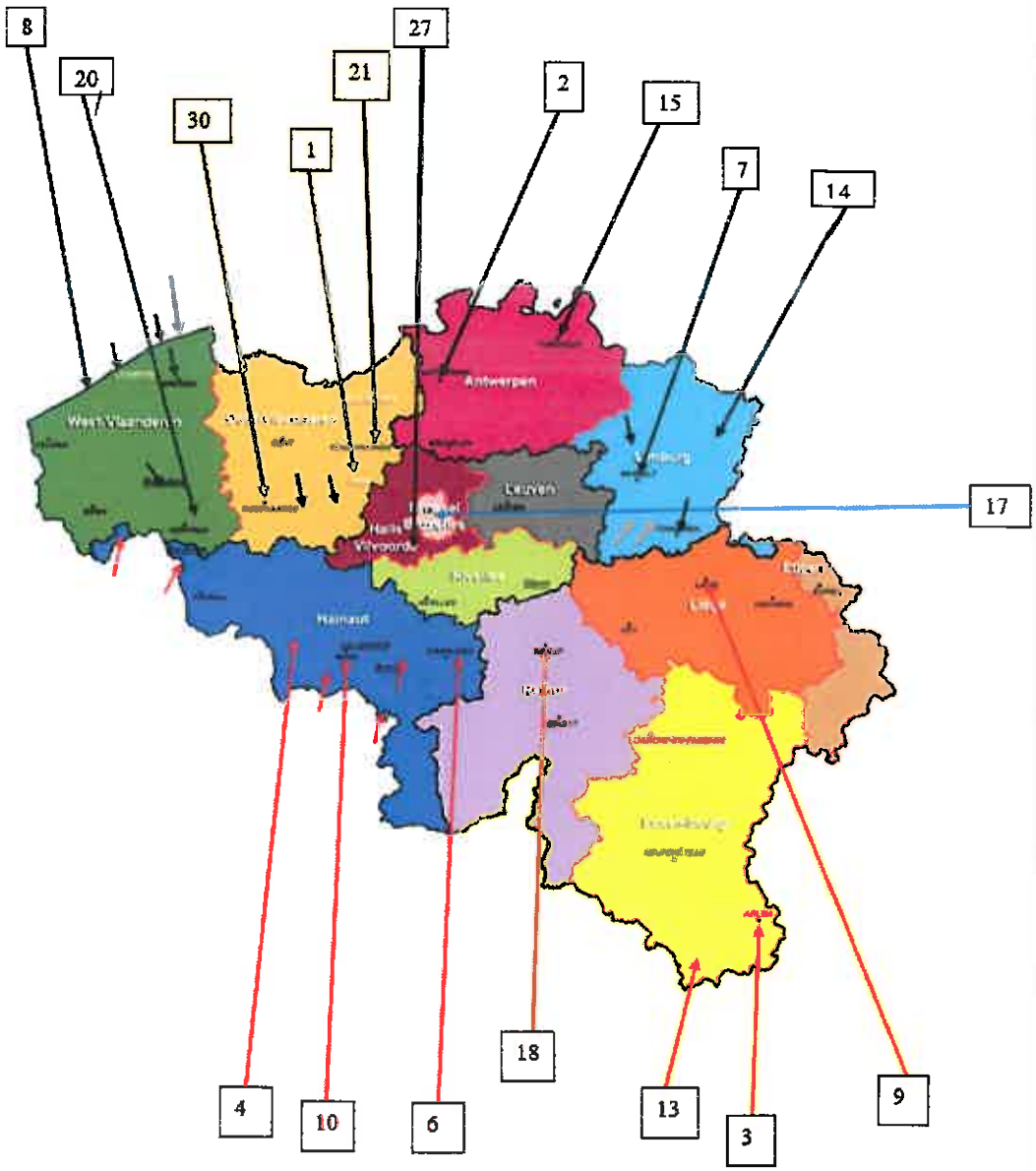

[2] Komen-Waasten is een faciliteitengemeente.

[3] De zones die ook een schriftelijke vragenlijst invulden worden aangeduid met een cijfer. Ter volledigheid kan vermeld worden dat het stroomstootwapen ook nog in andere lokale politiezones ingezet kan worden aangezien er tussen bepaalde zones protocolakkoorden bestaan aangaande de inzet van EBB's. Het betreft de politiezones Damme/Knokke-Heist (samenwerking met PZ Brugge), Sint-Truiden/Gingelom/Nieuwerkerken en kanton Borgloon (samenwerking met PZ LRH), aangeduid met een grijze pijl.

Figuur 3: Tabel aantal inwoners van de geselecteerde politiezones per km^2

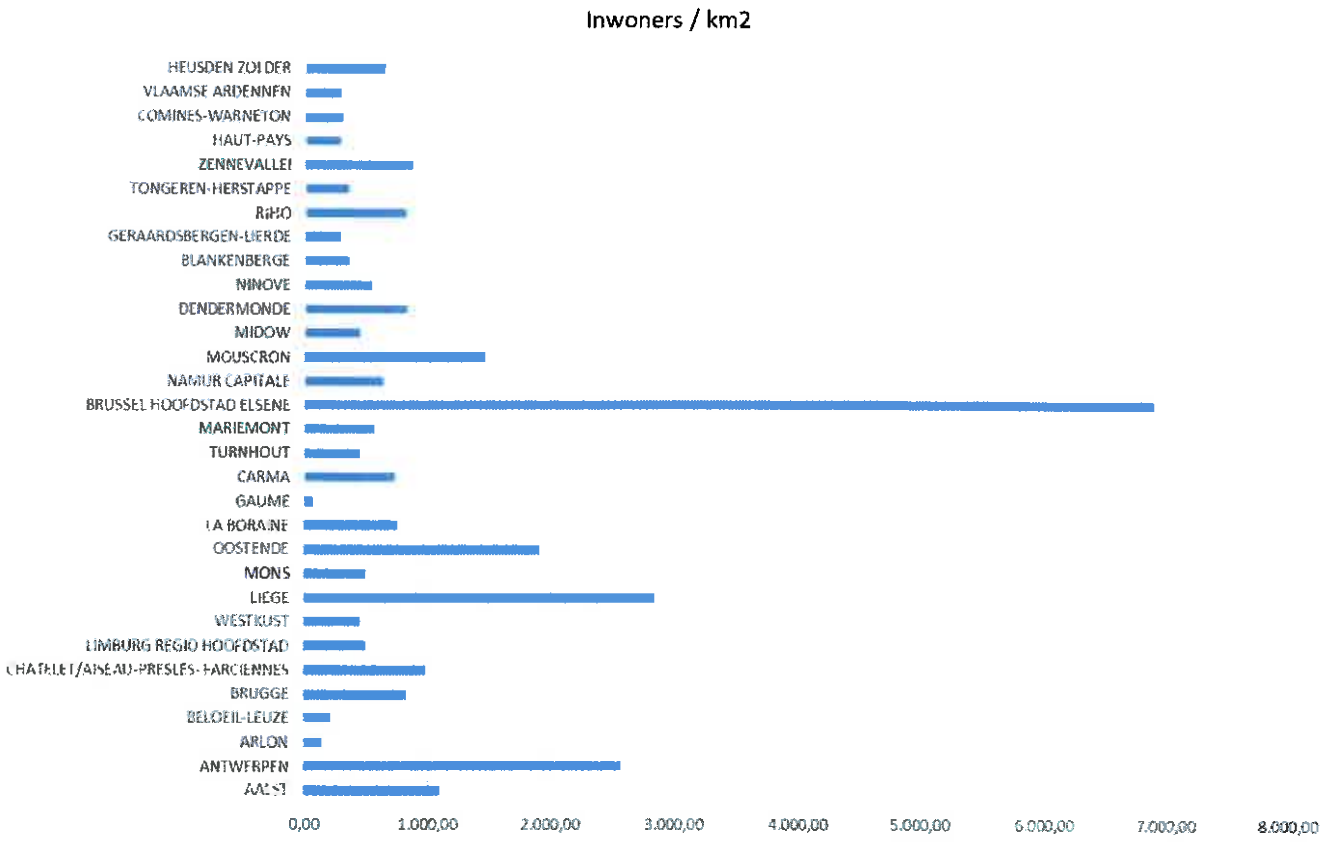

aaa

BIJLAGE 2: INTERVIEWSCHEMA VAST COMITÉ P INZAKE DE BEVRAGING ROND HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP

Visie op stroomstootwapen:
Algemeen
instap in pilootproject (behoefte bepaling)
Duiding gemaakte keuzes:
eerste- of tweedelijnsdienst, EBB of reguliere (interventie)ploeg, type wapen, kleur, inzetmodaliteiten
Opleiding:
Intern/extern
Beoordeling opleiding – beoordeling behaalde competenties alumni: kennis, vaardigheden en attitude
Bijkomende opleiding intern voor niet-operatoren / hulpverleners
Beoordeling/visie op training /recyclage
Rol ANPA?
Verbetervoorstellen?
Regelgevend kader:
Beoordeling vigerend kader
Bijkomende interne richtlijnen?
Visie: bijzonder of collectief wapen / voor- en nadelen
Nood aan bijkomend kader?
Beoordeling opportuniteit:
Voor- en nadelen stroomstootwapen
Risico's, opportuniteit, waar en wanneer wel toepassen, wanneer zeker niet
Toezicht:
Hoe georganiseerd?
Rapportage?
Quid digitale logboeken?
Visie op bodycam (algemeen en bij stroomstootwapen in het bijzonder): voor- en nadelen
Laagdrempelig gebruik:
Visie / risico / te nemen maatregelen / gebruik 'en mode contact'
Gebruik in specifieke gevallen:
Quid bij EDS, openbare orde, etc.?
Praktijkervaring:
Bespreking ervaring
Ontradend aspect:
Visie
Ervaring
Peilen naar bijkomende informatie/mening/visies/besognes
Beoordeling interview
Welke relevante topics niet bevraagd / kans om onderwerpen/visies, etc. naar voor te brengen

BIJLAGE 3: SCHRIFTELIJKE VRAGENLIJST VAST COMITÉ P INZAKE DE BEVRAGING ROND HET PILOOTPROJECT VAN DE VCLP

1. Gelieve het nummer van uw zone te geven.
2. Gelieve de naam van uw zone te geven.
3. Welk merk en type stroomstootwapen heeft u ter beschikking?
4. Over hoeveel exemplaren beschikt u?
5. Waarom koos u voor dit type stroomstootwapen?
6. Heeft u het stroomstootwapen ter beschikking gesteld aan de leden van de reguliere interventiedienst (PLP 10) en/of aan leden van een bijzonder bijstandsteam (GPI 81)?
7. Welke diensten gebruiken het stroomstootwapen binnen uw politiezone?

	Interventie	Bijstands team (GPI81)	Verkeer	Recherche	GBOR	Andere
Dienst	○	○	○	○	○	○
Dienst 2	○	○	○	○	○	○
Dienst 3	○	○	○	○	○	○

8. Waarop was voornoemde beslissing (eerstelijnsdienst of bijzonder bijstandsteam) gebaseerd (voor- en nadelen)?
9. Welke specifieke opleiding(en) werd(en) voorzien (extern en intern) in het kader van de implementatie van het stroomstootwapen? Noem a.u.b. elke opleiding (bv. EDA 5044 gebruiker, EDA 5045 trainer, recyclage, interne opleidingen, etc.) apart en geef precieze informatie aangaande eventuele interne opleiding(en).
10. Hoe beoordeelt u de bestaande opleiding/training?
11. Hoe beoordeelt u de opleiding ingericht door ANPA (op een schaal van 0-10)?
12. Verklaar uw antwoord.
13. Hoe beoordeelt u het competentieniveau van de alumni (op een schaal van 0-10)?
14. Verklaar uw antwoord.
15. Hoe beoordeelt u de frequentie/duur van de voorziene recyclage (op een schaal van 0-10)?
16. Verklaar uw antwoord.
17. Zijn de alumni voldoende voorbereid voor het gebruik van het stroomstootwapen qua KENNIS (op een schaal van 0-10)?
18. Zijn de alumni voldoende voorbereid voor het gebruik van het stroomstootwapen qua VAARDIGHEDEN (op een schaal van 0-10)?
19. Zijn de alumni voldoende voorbereid voor het gebruik van het stroomstootwapen qua ATTITUDE (op een schaal van 0-10)?
20. Verklaar uw antwoorden (kennis – vaardigheden – attitude).
21. Ziet u verbetervoorstellen voor de opleiding(en)? Zo ja, welke?
22. Hoe ervaart u het vigerend wettelijk kader (op een schaal van 0-10)?
23. Verklaar uw score (wettelijk kader).
24. Volstaat het actueel wettelijk kader volgens u (op een schaal van 0-10)?

25. Verklaar uw score.
26. Is er volgens u nood aan bijkomende regelgeving/instructies (op een schaal van 0-10)?
27. Verklaar uw score (nood aan regelgeving).
28. Heeft u interne richtlijnen opgesteld aangaande de inzet van het stroomstootwapen?
29. Zo ja, welke richtlijnen hebt u opgesteld?
30. Voeg a.u.b. de nota's of interne richtlijnen toe (upload via een beveiligd webplatform).
31. In welke omstandigheden is het volgens u aan te raden het stroomstootwapen te gebruiken?
32. Zijn hiervoor interne richtlijnen (gevallen waar het stroomstootwapen wel of zeker niet gebruikt mag worden)?
33. Zo ja, voeg deze specifieke richtlijnen toe.
34. Wat zijn volgens u de mogelijke voordelen van het gebruik van het stroomstootwapen?
35. Wat zijn de mogelijke nadelen van het gebruik van het stroomstootwapen?
36. Welke factoren zorgden ervoor dat u besliste om in te stappen in het proefproject?
37. In welke omstandigheden is het volgens u niet aan te raden het stroomstootwapen te gebruiken? Gelieve deze te duiden.
38. Wat zijn volgens u de gevaren? In welke omstandigheden?
39. Wordt binnen uw politiezone het stroomstootwapen gebruikt in combinatie met een bodycam?
40. Wat zijn volgens u de voordelen van het gecombineerd gebruik van een bodycam/stroomstootwapen?
41. Wat zijn volgens u de nadelen van de audio/videoregistratie van een bodycam bij het effectieve gebruik van een stroomstootwapen?
42. Zal volgens u het beschikken over een stroomstootwapen een effect hebben op de frequentie van het wapengebruik van de politieambtenaar (op een schaal van 0-10)?
43. Verklaar uw antwoord.
44. Zal het beschikken over een stroomstootwapen volgens u ertoe leiden dat er minder naar andere wapens (vuurwapen, wapenstok, pepperspray) zal gegrepen worden (op een schaal van 0-10)?
45. Werd in uw zone in operationele omstandigheden gebruikgemaakt van het stroomstootwapen (incluis een aangetoond ontradend effect van het dragen of tonen met al dan niet een ontlading)?
46. In hoeveel gevallen werd binnen uw politiezone het stroomstootwapen getoond/effectief gebruikt sinds het begin van het proefproject?
47. Hoeveel gevallen leidden tot een positief resultaat dankzij het ontradend effect van het dragen? (positief resultaat = succesvolle interventie, medewerking, de-escalatie situatie, afbouw of vermijding geweld)
48. Hoeveel gevallen leidden tot een positief resultaat dankzij het effectief tonen van het wapen?
49. Hoeveel gevallen leidden tot een positief resultaat dankzij het tonen met gebruik van een elektrische ontlading?
50. Hoeveel gevallen leidden tot een positief resultaat dankzij het effectief gebruik met een elektrische contactontlading op een persoon?

51. Hoeveel gevallen leidden tot een positief resultaat dankzij het effectief gebruik met afvuren van 'darts' op een persoon?
52. Hoeveel gevallen leidden tot een (positief) resultaat door een andere manier van interveniëren met het stroomstootwapen? Leg uit.
53. Wat zijn uw ervaringen aangaande het eventuele ontradende effect van het stroomstootwapen?
54. Voeg hier uw casussen toe: (upload via beveiligd webplatform).
    Gelieve casuïstisch elk gebruik, incluis het (1) aangetoond ontradend effect van het dragen, (2) het effectief tonen, (3) het tonen met gebruik van een elektrische ontlading, (4) het effectief gebruik van een elektrische contactontlading op een persoon en (5) het afvuren van darts op een persoon omstandig te willen beschrijven, de voor- en nadelen van het gebruik in die casus te willen duiden én de daarbij horende opgestelde fiche over te maken.
    Was er bij het effectieve gebruik (4+5) een medische interventie?
    Werd iemand gekwetst?
    Is het gebruik (3+4+5) feilloos verlopen of waren er problemen/haperingen met het gebruik van het stroomstootwapen?
    Hoe reageerde de persoon waartegen u dreigde het wapen te gebruiken of gebruikte?
    Voorafgaand het gebruik?
    Tijdens het gebruik?
    Na het gebruik?
    Hoe reageerden de betrokken politieambtenaren (met en zonder opleiding) op het gebruik?
    Waren er derden (omstaanders) aanwezig; zo ja, hoe reageerden die?
    Had u de situatie zonder het stroomstootwapen kunnen oplossen?
    Zo ja, waarom werd het stroomstootwapen gebruikt?
    Zo neen, waarom niet? Wat waren de mogelijke gevolgen?
    Werd er een analyse/debriefing gehouden waaruit lessen getrokken worden? Gelieve te verduidelijken.
    Zou de interventie geleid hebben tot het gebruik van een ander wapen, zo ja welk?
    Denkt u dat het effectieve gebruik (4+5) van het stroomstootwapen in elke casus voldoet aan de legaliteits-, opportuniteits-, proportionaliteits- en subsidiariteitstoets?
    Gelieve elke effectieve casus te duiden.
55. In hoeveel gevallen was er een medische interventie?
56. In hoeveel gevallen was er sprake van een secundaire verwonding?

BIJLAGE 4: LIJST DER GEBRUIKTE BRONNEN

I. WETGEVING

I.1. Raad van Europa

- EVRM (art. 2 en 3).

I.2. Nationaal

- Wet 18 juli 1991 tot regeling van het toezicht op politie- en inlichtingendiensten en op het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, *BS* 26 juli 1991 (art. 1, eerste lid, 1°).

- Wet 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 22 december 1992 (art. 1, derde lid en 37).

- Wet 4 augustus 1996 betreffende het welzijn van de werknemers bij de uitvoering van hun werk, *BS* 18 september 1996 (art. 5).

- Wet 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens, *BS* 9 juni 2006 (art. 3, § 1, 9°).

- KB 17 september 2001 houdende de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking, *BS* 12 oktober 2001.

- KB 26 juni 2002 betreffende het voorhanden hebben en het dragen van wapens door de diensten van het openbaar gezag of van de openbare macht, *BS* 29 juni 2002 (art. 27, § 1, tweede lid).

- KB 10 mei 2006 houdende vaststelling van de deontologische code van de politiediensten, *BS* 30 mei 2006 (bijlage) (punten 8, 38, 49 en 50).

- KB 3 juni 2007 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, alsook de bewapening van de leden van de Diensten Enquêtes bij de Vaste Comités P en I en van het personeel van de Algemene Inspectie van de federale politie en van de lokale politie, *BS* 22 juni 2007 (art. 6, 10 en 17).

- Omz. 2 februari 1993 met betrekking tot de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS* 20 maart 1993.

- Omz. PLP 10 9 oktober 2001 inzake de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie met het oog op het waarborgen van een minimale gelijkwaardige dienstverlening aan de bevolking, *BS* 16 oktober 2001.

- Omz. GPI 48 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationele kader van de politiediensten, *BS* 14 april 2006.

- Omz. GPI 62 14 februari 2008 betreffende de bewapening van de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 29 februari 2008.

- Omz. CP 4 betreffende het genegotieerd beheer van de publieke ruimte voor de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 14 juni 2011.

- Omz. GPI 48bis 17 augustus 2012 met betrekking tot het optreden bij AMOK-incidenten en tot aanvulling van de omzendbrief GPI 48 van 17 maart 2006 betreffende de opleiding en training in geweldbeheersing voor de personeelsleden van het operationele kader van de politiediensten, *BS* 31 augustus 2012.

- Omz. OOP 41 31 maart 2014 betreffende de operationalisering van het referentiekader CP 4 over het genegotieerd beheer van de publieke ruimte n.a.v. gebeurtenissen die de openbare orde aanbelangen, *BS* 15 mei 2014.

- Omz. GPI 81 21 juli 2014 betreffende het algemene referentiekader van 'Bijzondere Bijstand' in de lokale politie, *BS* 14 augustus 2014.

- Min. Richtl. MFO-2 23 november 2017 betreffende het solidariteitsmechanisme tussen de politiezones inzake versterkingen voor opdrachten van bestuurlijke politie, *BS* 6 december 2017.

II. RECHTSPRAAK

- EHRM 18 januari 1978, Ierland versus Verenigd Koninkrijk.

- EHRM 18 december 1996, Aksoy versus Turkije.

- EHRM 22 april 2014, Gavrilita versus Moldavië.

- EHRM 30 september 2014, Anzhelo Georgiev *et al.* versus Bulgarije.

- EHRM 22 maart 2016, Kars *et al.* versus Turkije.

- EHRM 21 juni 2016, Igoshin versus Rusland.

- EHRM 25 januari 2018, Sidiropoulos en Papakostas versus Griekenland.

- EHRM 22 november 2018, Konstantinopoulos *et al.* versus Griekenland.

- EHRM 23 mei 2019, Kancial versus Polen.

III. RECHTSLEER

- DE PAUW, K. en GOOSSENS, F., "Het CPT: een bron van inspiratie voor politieregelgeving en -beleid (onder meer) in België", *P&R* 2020, (55) 60-61.

- DE RAEDT, E., ROSSEEL, P. en VAN THIENEN, B., *De Wet op het politieambt. Handboek van de politiefunctie en politieorganisatie*, Brussel, Politeia, 2020, 109 en 430-436.

- GERARDS, J., "Right to life (Article 2)" in VAN DIJK, P., VAN HOOF, F., VAN RIJN, A. en ZWAAK, L. (ed.), *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Mortsel, Intersentia, 2018, 353-380.

- GOOSSENS, F., *De politionele omgang met geesteszieken en suïcidalen. Standpunten over enkele juridische kwesties* in *Cahiers Vast Comité P*, Brussel, Vast Comité P, 2019, 83-122.

- GOOSSENS, F. en BERKMOES, H., "Het CPT en de Belgische politie: als men maar genoeg blijft hameren op dezelfde nagels..." in DAEMS, T. en PARMENTIER, S. (ed.), *Europa waakt. Vrijheidsbeneming onder toezicht van het Europese antifoltercomité* in *Samenleving, Criminaliteit en Strafrechtspleging*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2018, (7) 33-37.

- GOOSSENS, F., *Politiebevoegdheden en mensenrechten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 366, 397 en 400-401.

- GOOSSENS, F. en HUTSEBAUT, F., "Politioneel geweld- en vuurwapengebruik in België: het nationale wettelijke kader" in HUTSEBAUT, F. (ed.), *Politie en het gebruik van geweld* in *Cahiers Politiestudies*, Brussel, Politeia, 2007, (47) 54-55 en 63-66.

- LEFEVRE, M. en GOOSSENS, F., "Het gebruik van traangas en pepperspray: geen Straatsburgse 'carte blanche' voor de ordehandhavers" (noot onder EHRM 22 maart 2016, Kars *et al.* versus Turkije), *P&R* 2019, 74-78.

- RAINEY, B., WICKS, E. en OVEY, C., *Jacobs, White, and Ovey. The European Convention on Human Rights*, Oxford, University Press, 2017, 150-218.

- SCHUERMANS, F. en SAELENS, R., "Juridische knelpunten en operationele hinderpalen bij het gebruik van *bodycams* tijdens de uitvoering van politieopdrachten: terreinonderzoek en standpunten van het Controleorgaan op de politionele informatie", *P&R* 2020, 161-171.

- VANDENBERK, M. en GOOSSENS, F., "Het stroomstootwapen en artikel 3 EVRM: 'less lethal' wil niet zeggen 'standaard inzetbaar bij politioneel optreden'" (noot onder EHRM 23 mei 2019, Kancial versus Polen), *P&R* 2020, 183-193.

- VANDENBERK, M., *Het veralgemeend gebruik van het stroomstootwapen door de politie in België en Frankrijk* (masterproef criminologische wetenschappen KU Leuven 2017-18), onuitg., 170p.

- VERMEULEN, B. en BATTJES, H., "Prohibition of torture and other inhuman or degrading treatment or punishment" in VAN DIJK, P., VAN HOOF, F., VAN RIJN, A. en ZWAAK, L. (ed.), *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Mortsel, Intersentia, 2018, 381-423 (zie in het bijzonder pagina 391).

IV. BELEIDSDOCUMENTEN EN RAPPORTEN

IV.1. Minister van Binnenlandse Zaken

- Beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Werking, *Parl.St.* 2020-21, nr. 55-1610/020, 19.

IV.2. Vast Comité P

- VAST COMITÉ P, *Eenheden van gespecialiseerde interventie*, www.comitep.be, 2014, 50-51.

- VAST COMITÉ P, *Jaarverslag 2013*, www.comitep.be, 103-104.

- VAST COMITÉ P, *Jaarverslag 2016*, www.comitep.be, 67 en 78.

- VAST COMITÉ P, *Jaarverslag 2017*, www.comitep.be, 169-170.

- VAST COMITÉ P, *Tussenkomst van het SRT van de PZ Antwerpen met de FN 303 in een jeugdinstelling*, www.comitep.be, 2017.

IV.3. CPT

- CPT, *Electrical discharge weapons. Extracts from the 20th. general report of the CPT, published in 2010*, Raad van Europa, 2010 (CPT/Inf (2010) 28-part).

- CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 28 septembre au 7 octobre 2009*, Straatsburg, 23 juli 2010, 22-24, nrs. 34-37 (CPT/Inf (2010) 24).

- CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 24 septembre au 4 octobre 2013*, Straatsburg, 31 maart 2016 (CPT/Inf (2016) 13).

- CPT, *Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 mars au 6 avril 2017*, Straatsburg, 8 maart 2018 (CPT/Inf (2018) 8).

IV.4. VCLP

- VCLP, *Tussentijds verslag van het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen*, 1 december 2018, onuitg.

- VCLP, *Eindverslag over het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen*, 11 juni 2019, onuitg.

- VCLP, *Derde verslag over het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen*, 8 december 2020, onuitg.

- VCLP, *Vierde verslag over het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen*, 14 december 2021, onuitg.

IV.5. Andere

- COMMITTEE AGAINST TORTURE, *Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique* (CAT/C/BEL/CO/3), ohchr.org (18 november 2013).

- UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS. OFFICE OF THE HIGH COMMISSIONER, *United Nations human rights guidance on less-lethal weapons in law enforcement*, ohchr.org, 2020.

V. VARIA

V.1. Geschreven bronnen[1]

- ANPA, *Handboek 'Taser X2' voor de 'trainer'/gebruiker* (vorming geweldbeheersing–documentatie opleiding ANPA), *s.d.*

- AXON, *Taser handheld CEW warnings, instructions and information: law inforcement*, www.axon.com/legal, *s.d.*

- BORIAU, B., "Brandwonden, hartritmestoornissen en ademhalingsproblemen. Dit doet een stroomstootwapen met je lichaam", *Politie J.* 2017, afl. 2, 24-27.

- DE HALLEUX, F., "Le taser est désormais adopté par 28 zones de police!", *La Capitale* 26 oktober 2019.

- DE HALLEUX, F., "Nos polices locales ont tiré avec leur Taser à vingt reprises", *La Capitale* 20 januari 2021.

- DE VALKENEER, C., Schrijven 5 oktober 2018 namens het College van procureurs-generaal aan de voorzitter van de VCLP, kaderend in het pilootproject betreffende het gebruik van het stroomstootwapen, onuitg.

- FEDERALE POLITIE, *MISI-barometer* (Melding Incidenten – *'Signalements Incidents'*) (10 maart 2021), onuitg.

- FIRM, *Parallel rapport van het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens. Comité tegen foltering. 71e sessie. Vierde periodiek rapport van België*, www.federaalinstituutmensenrechten.be, 14 juni 2021.

- VERLINDEN, A., Schrijven 29 maart 2022 aan de voorzitter van de VCLP in verband met diens verzoek het stroomstootwapen tot de collectieve bewapening te rekenen, onuitg.

- WEAPONS & PROTECTIVE SYSTEMS TECHNOLOGIES CENTER (WPSTC), *Special Panel Review of Excited Delirium*, 'Pennsylvania State University', www.prisonlegalnews.org, december 2011.

[1] Naast enerzijds de rapportages (eind 2020-begin 2021) inzake het gebruik van het stroomstootwapen bekomen van de politiezones betrokken in het pilootproject van de VCLP, de VCLP zelf, de federale politie (DGR en DAO) en het Pedagogisch Comité en anderzijds de interne richtlijnen en korpsnota's over stroomstootwapen-gebruik, geldend in de hiervoor bedoelde pilootzones.

- Wetsontwerp op het politieambt, *Parl.St.* Kamer 1990-91, nr. 1637/1, 6 en 61 en nr. 1637/12, 111.

- X., *Preventiefiche 'Excited Delirium Syndroom' voor eerstelijnsmedewerkers politie* (zie de nieuwsbrief van de federale politie van 21 september 2020 voor de geïntegreerde werking).

- X., *Repertorium lokale politie*, Brussel, Politeia, 2020.

V.2. Ongeschreven bronnen

- Gesprekken met het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA.

- Gesprekken met trainers van ANPA en lokale politiezones.

- Semi-gestructureerde interviews/gesprekken van/met de korpschefs – en/of de door hen aangeduide verantwoordelijken – van de eind 2020-begin 2021 bij het pilootproject betrokken politiezones.

BIJLAGE 5: SCHETS VAN DE OPLEIDING INZAKE HET GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN

1) De in dezen relevante regelgeving stelt het belang van de opleiding inzake het gebruik van het stroomstootwapen, thans behorend tot de bijzondere bewapening voorop.

2) De ministeriële omzendbrief GPI 48 van 17 maart 2006 vormt het algemene referentiekader voor opleiding en training[1] op het vlak van geweldbeheersing. Vier domeinen worden hierin onderscheiden: 1) de wetgeving, deontologie, en de psychosociale vaardigheden; 2) de fysieke vaardigheden inzake dwang zonder vuurwapen; 3) de fysieke vaardigheden inzake dwang met een vuurwapen; en 4) de politionele interventietactieken. De finaliteit hiervan is om politieambtenaren gevaarlijke of potentieel gevaarlijke situaties met een maximum aan veiligheid en op de minst gewelddadige wijze op te laten lossen. Alle operationele politieambtenaren krijgen een basisvorming[2] en periodieke training teneinde elke politietechniek te beheersen en de individuele en collectieve wapens te kunnen gebruiken.

3) De operationele politieambtenaren trainen jaarlijks ten minste 16 uur (vier keer vier uur)[3] en worden normaal gezien één keer per jaar geëvalueerd. In dit tijdsbestek worden normaliter verschillende competenties getraind zoals: het individuele vuurwapen (in verschillende omstandigheden); het collectieve vuurwapen; de voor de operationele politiebeambten beschikbare individuele *'pepperspray'*; de wapenstok; het gebruik van handboeien; de fouilleringen; manuele geweldbeheersingstechnieken; en het trainen op tactische interventietechnieken zoals de controle van personen, controle van voertuigen, het uitvoeren van huiszoekingen, arrestatietechnieken en de AMOK-procedures[4].

4) Een Pedagogisch Comité[5], samengesteld uit vertegenwoordigers van zowel de lokale als de federale politie, staat in voor de inhoud en de uniforme toepassing van de opleidingen geweldbeheersing. Zij adviseren in sommige gevallen het coördinatiecomité van de geïntegreerde politie die de erkenningsdossiers van (sommige) opleidingen valideren, dossiers waarin de praktische modaliteiten en de wijze waarop doelstellingen bereikt moeten worden, geëxpliciteerd worden. De vakbonden worden,

---

[1] Opleiding beoogt het verwerven van basisvaardigheden, inherent aan de verschillende personeelscategorieën (basisopleiding), aanvullende vaardigheden die noodzakelijk geworden zijn vanwege de algemene evolutie van de maatschappij, de politietechnieken en de bewapening, het toekennen van nieuwe opdrachten (niet-baremische voortgezette opleiding), bijzondere vaardigheden verbonden aan het vervullen van een bijzondere voltijdse of deeltijdse functie (functionele opleiding). De opleiding moet eveneens toelaten gedeeltelijk verloren vaardigheden terug op niveau te brengen (niet-baremische voortgezette opleiding). De training daarentegen bestaat uit het herhalen van vaardigheden die verworven waren ter gelegenheid van opleidingen, teneinde deze te onderhouden en te verbeteren.

[2] Basis-, midden- en officierskader.

[3] De minimumnorm, voorzien in de GPI 48, wordt volgens verschillende respondenten op het terrein niet altijd gehaald.

[4] De notie 'AMOK-incident' slaat op een situatie waarbij een persoon of personen op een bepaalde locatie de daar aanwezige personen aanvalt/aanvallen en zo veel mogelijk slachtoffers tracht/trachten te maken, zonder zich daarbij te verschansen of gijzelaars te nemen (zie hiervoor de omzendbrief GPI 48bis van 17 augustus 2012).

[5] Het in de wetgeving beschreven Pedagogisch Comité bestaat volgens het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA heden ten dage uit het strategisch platform, het kernteam (tactisch niveau) en het technisch comité van de geweldbeheersing (operationeel niveau).

al naargelang het type opleiding, via het onderhandelingscomité (OCP) en het hoger overlegcomité (HOC) betrokken bij de besluitvorming.

5) Politieambtenaren die bijzondere technieken of bijzondere wapens, zoals het stroomstootwapen, gebruiken, dienen – conform de GPI 48 – verschillende bijkomende functionele opleidingen in de vier domeinen van de geweldsbeheersing te volgen om het vereiste gekwalificeerd niveau te bereiken.

6) Reguliere en specifieke tussenkomsten van de lokale politie die een bijzondere risicograad van gevaar of geweld met zich (kunnen) meebrengen en die gekenmerkt worden door de aanwending van specifieke technieken en desgevallend bijzondere middelen waarvoor aangepaste opleidingen en trainingen gevolgd werden, zijn – zoals bepaald in de ministeriële omzendbrief GPI 81 van 21 juli 2014[6] – te vatten onder de noemer 'taken van bijzondere bijstand'. Het gebruik van een bijzonder wapen wordt in deze context voorbehouden voor eenheden van Bijzondere Bijstand (EBB[7]). Leden van een EBB, enerzijds specifiek geselecteerd op basis van hun stressbestendigheid, psychologisch profiel en fysieke paraatheid[8] en anderzijds bijkomend en doorgedreven opgeleid in geweldbeheersing[9], trainen jaarlijks minimaal 96[10] uur.

7) Uit het onderzoek van het Vast Comité P inzake het stroomstootwapen komt de volgende informatie naar voor die specifiek handelt over de opleiding inzake het gebruik van het stroomstootwapen.

8) De 16 uur[11] durende opleiding *'Taser'* die zich situeert op het vaardigheidsniveau 'gekwalificeerd', wordt door ANPA (federale politie) georganiseerd volgens het *'train the trainer'*-principe. De (exclusief) door ANPA gevormde *'trainers'*[12] leiden daarna leden van het eigen korps op tot *'end-users'* met een 16 uur durende opleiding. Finaliteit volgens het erkenningsdossier 'stroomstootwapen'[13] is, naast het ontwikkelen van technische vaardigheden en de mogelijkheid om het stroomstootwapen te kunnen inzetten in diverse contexten, ook *"de mogelijkheid om een operationele risicoanalyse uit te kunnen voeren waarbij alle andere opbouwende gepaste middelen van geweldsbeheersing, te beginnen met het negotiëren in beschouwing wordt genomen"*. Naast de evidente benodigde kennis en vaardigheden om het stroomstootwapen te kunnen bedienen, komt het belang van het concept '(operationele) risicoanalyse' sterk naar voor als te bereiken doelstelling van de opleiding.

9) *In se* is een operationele risicoanalyse een attitude om constant de situatie te beoordelen en een afweging van de wettelijkheid, opportuniteit, subsidiariteit en proportionaliteit (derhalve de eisen van artikel 37 Wet Politieambt) van de inzet van

---

[6] Deze omzendbrief kwam tot stand na aanbevelingen in die zin van het Vast Comité P (VAST COMITÉ P, *Eenheden van gespecialiseerde interventie*, www.comitep.be, 2014, 50-51; VAST COMITÉ P, *Jaarverslag 2013*, www.comitep.be, 103-104).

[7] Ook *'Special Assistance Unit'* (SAU) genoemd.

[8] Via de zogenoemde 'potentialiteitstest', omschreven in het erkenningsdossier EDA 5945.

[9] Zoals de opleidingen 'lid bijzonder bijstandsteam', 'tussenkomen in beperkte ruimtes' en 'first speaker'.

[10] Zoals bepaald in het erkenningsdossier aangaande de functionele opleiding GPI 81 – interventietechnieken in samengestelde ploegen – *'end user'*.

[11] De opleiding van 16 uur wordt gevolgd door een evaluatie van de eerste les (2 uur) van de *'trainer'*, waardoor de opleiding in totaal 18 uur bedraagt.

[12] Enkel houders van het brevet 'specialist geweldsbeheersing' worden toegelaten tot de opleiding *'trainer'*.

[13] Erkenningsdossier *'trainer'* van februari 2019.

het stroomstootwapen te maken. Ze wordt nader omschreven in de ministeriële omzendbrieven GPI 48 en GPI 81 als de competentie om (potentiële) conflictsituaties te herkennen, te analyseren en hun risico's in te schatten, om de interventie-modaliteiten eigen aan iedere situatie te beoordelen, om dwangmiddelen op een progressieve wijze aan te wenden met inachtneming van de proportionaliteit, om zolang mogelijk gebruik van fysieke dwang uit te stellen en zijn eigen veiligheid en deze van collega's en van derden te waarborgen. Hierbij dient ook – zo wordt gesteld – rekening gehouden te worden met de mogelijke nevenschade van het optreden: impact op derden, kwetsbaarheid van de aan te houden persoon (mentale en fysieke toestand) en de materiële schade. Een gedifferentieerd optreden, aangepast aan de situatie en aan de risico's, is een basisvoorwaarde. De leidinggevende en de uitvoerende politieambtenaren moeten in deze omstandigheden de reflex hebben om de procedure te heroverwegen of de interventie uit te stellen. Elke politieambtenaar heeft bij elke tussenkomst ook een appreciatieverplichting om de principes van artikel 37 Wet Politieambt af te toetsen.

10) Het betrokken erkenningsdossier benadrukt eveneens sterk de expertiseverwerving aangaande het stroomstootwapen door de nationale cel 'Geweldbeheersing & Sport' teneinde lessen te trekken uit de praktijk, de zogenoemde *'return of experience'* (RETEX). De alumni van de opleiding worden verzocht om de richtlijnen uit de GPI 62 te volgen zodat ANPA lessen kan trekken uit de praktijkgevallen. Meer bepaald worden ze geacht hun latere ervaringen met het stroomstootwapengebruik te delen, hierover verantwoording af te leggen en samen met ANPA te werken aan aanpassingen in het gebruik/de opleiding via het principe van voortschrijdend inzicht.

11) De competentieverwerving door middel van de opleiding wordt gemeten door een schriftelijke test en een praktische proef (scenario). Het slagingspercentage bedraagt 100 percent[14], wat vragen doet rijzen aangaande de validiteit van de tests.

12) Er bestaan geen aparte richtlijnen aangaande de betrokken trainingen. Het erkennings-dossier van de opleiding stelt een jaarlijkse zogenoemde 'recyclage' (geïntegreerde situationele specifieke training) van acht uur voor de *'trainers'* en training voor de *'end-users'* voorop zonder in te gaan op de inhoud of de wijze van beoordeling van de competenties. Er is geen uniforme jaarlijkse test: de lokale *'trainers'* beoordelen de geschiktheid van de *'end-users'* van hun lokale zone. De zones staan in voor de registratie in de persoonlijke dossiers van het al dan niet voldoen aan de opleidings- en trainingsvereisten zoals voorzien in de individuele bijzondere machtiging tot het gebruik van het stroomstootwapen.

13) De voorwaarde om voorafgaandelijk de functionele gekwalificeerde opleiding 'tussenkomen in beperkte ruimtes' gevolgd te hebben wordt in het erkenningsdossier afgezwakt door te stellen dat ook kandidaten die enkel informatie hieromtrent gekregen hebben, mogen deelnemen indien ze er tijdens en na de vorming voldoende situationeel-geïntegreerd op trainen.

14) De opleiding werd aangepast op verzoek van de VCLP om een en ander beter af te stemmen op de opdrachten van de lokale politie (optredend met ploegen van twee personen). De initiële opleiding waarbij het stroomstootwapen enkel voorzien werd in

[14] *Dixit* de hoofddocent van ANPA die aangeeft dat dit percentage zowel opgaat bij de opleidingstest brevet *'trainer'* als bij de *'end-user'*.

de werking van een team met minstens drie intervenanten[15] werd daarop aangevuld met instructies voor de werking van een reguliere interventiedienst, met twee intervenanten. Bij de opleiding wordt aangeleerd dat bij de inzet van een stroomstootwapen veiligheidshalve ook steeds een vuurwapen door een tweede politiebeambte schietklaar gericht moet worden op de betrokkene. Het opvangen van een 'getaserde' persoon die valt, is daardoor moeilijker uit te voeren door een ploeg van twee dan door een ploeg van drie. Verschillende respondenten meldden evenwel dat het opvangen van een persoon, getroffen door een stroomstootwapen, in de praktijk vrijwel onmogelijk uitvoerbaar is.

15) De opleidingen *'trainer'* en *'end-user'* (16 uur in totaal) bestaan uit een theoretisch gedeelte van zes uur, aangevuld met twee uur die besteed worden aan de risico's van het stroomstootwapen, incluis het gebruik ervan in geval van *'Excited Delirium Syndrome'* (EDS). Van de resterende acht uur worden er vier besteed aan de basismanipulaties en vier aan operationele toepassingen waarbij onder meer het stroomstootwapen effectief gehanteerd wordt.

16) Tijdens de opleiding en de trainingen wordt het stroomstootwapen niet ingezet op personen. De *'trainers'* en *'end-users'* oefenen op statische en dynamische doelen, zowel met reële 'munitie' als met inerte 'munitie'.

17) De *'trainers'* en de *'end-users'* van een stroomstootwapen kunnen opgedeeld worden in twee zogenaamde 'selectiecategorieën': 1) leden van een EBB die via een potentialiteitstest geselecteerd werden op basis van hun mogelijkheid om met verschillende scenario's om te gaan, hun fysieke paraatheid en hun stressbestendigheid; en 2) leden van een interventie-/recherche-/verkeers-/wijkdienst die geselecteerd werden door hun korpschef.

18) De *'trainers'* en de *'end-users'* van een stroomstootwapen kunnen opgedeeld worden in twee zogenaamde 'trainingscategorieën': 1) leden van een EBB die jaarlijks minstens 104 uur[16] trainen; en 2) leden van een reguliere interventie- of recherchedienst die jaarlijks minimaal 24 uur[17] trainen. Tijdens de trainingen wordt het stroomstootwapen ook effectief gemanipuleerd in een trainingssituatie.

19) Het departementshoofd 'Geweldbeheersing & Sport' van ANPA en de hoofddocenten *'Taser'* zijn van oordeel dat het gebruik van een stroomstootwapen, zeker in een eerste fase, best voorbehouden blijft voor een tweedelijnsdienst. Deze optie vrijwaart genoeg tijd en deskundigheid om een gepaste operationele risicoanalyse uit te voeren over de inzet van een en ander. EBB's zijn volgens hen hiervoor uitermate geschikt, gelet op de specifieke doorgedreven selectie, de bijzondere kennis van tactische politionele procedures, de doorgedreven en regelmatige training en het feit dat ze normaliter met minstens drie personen interveniëren. Interveniëren met een stroomstootwapen door een ploeg van drie politiebeambten heeft volgens de opleiders absoluut de voorkeur op het interveniëren met een (traditionele) patrouille bestaande uit twee politiebeambten.

---

[15] Dit wegens veiligheidsredenen. Uiteindelijk situeert stroomstootwapengebruik zich in de volgende context: het continu houden van een vuurlijn met een vuurwapen, het gebruik van een stroomstootwapen en iemand die de 'getaserde' persoon opvangt, dit alles in een tactisch concept waar snel een transitie naar andere middelen moet gebeuren of snel gekozen moet kunnen worden voor een andere manier van handelen.

[16] Meer bepaald minimaal 96 uur training (erkenningsdossier) en bijkomend acht uur specifieke training *'Taser'*.

[17] Meer bepaald minimaal 16 uur training en bijkomend acht uur specifieke training *'Taser'*.

BIJLAGE 6: SAMENVATTING VAN DE JURIDISCHE EN WETENSCHAPPELIJKE INZICHTEN INZAKE HET GEBRUIK VAN HET STROOMSTOOTWAPEN

I. Juridische inzichten, in het bijzonder vanuit de Raad van Europa (EHRM en CPT)

1. Gelet op de betrokkenheid in het debat van de artikelen 2 en 3 EVRM is het zaak te kijken naar wat enerzijds de rechtspraak van het EHRM en anderzijds de aanbevelingen/standaarden van het CPT, die weleens de voormelde jurisprudentie beïnvloeden, stellen over het politioneel gebruik van het stroomstootwapen.

I.1. De rechtspraak van het EHRM

2. Van fundamenteel belang in de Straatsburgse rechtspraak is vooreerst het arrest Anzhelo Georgiev *et al.* versus Bulgarije van 30 september 2014 waarin besloten werd tot een schending van artikel 3 EVRM (absoluut verbod op foltering en onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing) in zijn procedurele invulling[1]. Meer bepaald laakt het EHRM ter zake de gebrekkige opleiding en training van de betrokken politieambtenaren inzake het gebruik van het stroomstootwapen.

3. Daarnaast dient het arrest Kancial versus Polen van 23 mei 2019 vermeld te worden. Hierin werd politioneel stroomstootwapengebruik bij een arrestatie, op basis van zijn effecten, afgewogen aan de eisen van artikel 3 EVRM in zijn substantiële betekenis[2]. Het EHRM vindt in het arrest Kancial, met kennis van zaken over de effecten van een stroomstootwapen, dit wapen een toelaatbaar geweldsmiddel. Tegelijkertijd stelt het EHRM grenzen aan het gebruik ervan, ook al is het stroomstootwapen *'less lethal'* dan een vuurwapen: uit het arrest komt naar voor dat ook bij het inzetten van een dergelijk wapen voldaan moet zijn aan de vereiste van absolute noodzaak, in functie van het gedrag van de betrokkene, waarbij in het bijzonder opgelet moet worden wanneer de betrokkene al overmeesterd is[3]. Met andere woorden: het feit dat het stroomstootwapen *'less lethal'* is betekent volgens het EHRM niet dat het 'standaard' gebruikt mag worden bij bijvoorbeeld arrestaties of ordehandhavingen[4]; indien een situatie opgelost kan worden zonder geweld of met minder ingrijpend geweld, moet men volgens de Straatsburgse rechtspraak derwijze handelen.

4. Het arrest Kancial is ook relevant in de discussie over de vraag of het stroomstootwapen een toegesneden wettelijke regeling behoeft. De Poolse politiewetgeving voorziet een

---

[1] Zie voor andere veroordelingen in die zin van het gebruik van het stroomstootwapen: EHRM 21 juni 2016, Igoshin versus Rusland; EHRM 25 januari 2018, Sidiropoulos en Papakostas versus Griekenland; EHRM 22 november 2018, Konstantinopoulos *et al.* versus Griekenland.

[2] Naast in zijn procedurele invulling.

[3] *In casu* werd door de politie in het kader van een arrestatie herhaaldelijk een stroomstootwapen gebruikt (*'en mode 'contact''*) jegens een persoon op een moment dat deze reeds geïmmobiliseerd was en zich niet verzette. Gelet op de hierdoor opgelopen verwondingen en het daarmee verbonden leed (fysiek en psychisch) oordeelde het EHRM dat er sprake was van een onmenselijke en onterende behandeling in de zin van artikel 3 EVRM. Met betrekking tot het gebruik *'en mode 'contact''* verwijst het EHRM in paragraaf 78 van het arrest Kancial naar rapporten van het CPT om te stellen dat dit soort van gebruik *"causes very intense, localised pain, with the possibility of burns to the skin"*.

[4] *Cf.* soortgelijk de rechtspraak van het EHRM in zijn arrest Kars *et al.* versus Turkije van 22 maart 2016 over het gebruik van traangas en 'pepperspray'.

dergelijke specifieke regeling[5]. Uit het feit dat het EHRM een en ander in zijn oordeelsvorming inzake Kancial betrekt (zie paragraaf 79 van het arrest), zou afgeleid kunnen worden dat het EHRM minstens impliciet het bestaan toejuicht van een dergelijke regeling waarin de algemene regels inzake politioneel geweldgebruik uit de – *in casu* Poolse – politiewetgeving *in concreto* vertolkt worden naar het gebruik van het stroomstootwapen.

I.2. De aanbevelingen/standaarden van het CPT

5. Het CPT[6] van zijn kant besteedde in zijn rapport naar aanleiding van zijn vijfde periodieke bezoek aan België, in 2009, veel aandacht aan het gebruik van het stroomstootwapen[7]. In dat rapport werd er onder meer voor gepleit de toepassingscriteria (namelijk: wettelijk doel, subsidiariteit, proportionaliteit, (indien mogelijk) voorafgaande waarschuwing en voorzorg) voor stroomstootwapengebruik strikt te omkaderen in een wet en op gedetailleerde wijze vast te leggen in specifieke omzendbrieven. Hierbij gaf het CPT aan dat het niet volstaat om louter te verwijzen naar (de principes uit) de artikelen 1, derde lid en 37 Wet Politieambt: het CPT toonde zich meer bepaald voorstander van een bijzondere regeling in de Wet Politieambt over het gebruik van onmiddellijk neutraliserende wapens, geïnspireerd op de regeling in artikel 38 van die wet van het gebruik van vuurwapens. Tegelijkertijd gaf het CPT aan dat stroomstootwapens niet ter beschikking gesteld mogen worden van alle politiebeambten: het personeel dat het stroomstootwapen zou mogen hanteren moet, luidens het door het CPT gehuldigde voorzorgprincipe, geselecteerd en gevormd worden[8].

---

[5] Die zit vervat in sectie 8 van de ordonnantie van 17 september 1990 op het gebruik van dwangmiddelen door de politie. Paragraaf 51 van het arrest Kancial stelt daarover het volgende: *"Section 8 of the Ordinance regulates the use of electrical discharge weapons (paralizator elektrycny). Such a weapon may be used against persons who cause danger to life, health or property and if the use of other coercitive measures is impossible or has been rendered ineffective. The EDW may be used specifically, inter alia, in the following situations: in order to overpower a person who is refusing to obey an order to immediately drop a dangerous implement; to counter an attack or to overcome active resistance; to arrest a person suspected of having committed an offence or to prevent the escape of a detainee (section 8(3)). Care should be exercised when using an EDW, having regard to the fact that such a weapon may cause danger to life and health"*. Sectie 1 (2) en (3) van de ordonnantie voorziet in een waarschuwingsregeling terwijl sectie 2 (1) (2) aangeeft enerzijds dat een dwangmiddel gehanteerd moet worden op een wijze die zo weinig mogelijk schade aanricht en anderzijds dat het gebruik ervan moet stoppen zodra de betrokkene gevolg geeft aan de bevelen (zie paragraaf 49 van het arrest Kancial).

[6] Volledigheidshalve geven we mee dat ook de als het ware pendant van het CPT in de context van de Verenigde Naties, het *'Committee Against Torture'* (CAT), stelling innam over het stroomstootwapengebruik in België. Meer bepaald lezen we in diens rapport CAT/C/BEL/CO/3, *'Observations finales concernant le troisième rapport périodique de la Belgique'*, waarvan de conclusies aangenomen werden ter vergadering van 18 november 2013, het volgende: *"Malgré les explications de l'État partie sur le cadre légal actuel relatif à l'usage de la force par les services de police, ainsi que sur les règles et les conditions entourant l'utilisation du 'Taser' par les forces de police, le Comité reste préoccupé par le fait que l'emploi de ce type d'armes ne fait pas l'objet d'une supervision exhaustive. L'État partie devrait veiller à ce que les armes à impulsion électrique soient utilisées uniquement dans des situations extrêmes comme un substitut à des armes létales, par exemple lorsqu'il existe un risque de blessure grave ou une menace réelle et immédiate à la vie, et veiller à ce que ces armes soient utilisées par un personnel dûment qualifié. Le Comité est de l'avis que l'utilisation des armes à impulsion électrique devrait être soumise aux principes de nécessité et de proportionnalité et devrait être inadmissible dans l'équipement du personnel de surveillance dans les prisons ou dans tout autre lieu de privation de liberté. Le Comité recommande à l'État partie de contrôler et superviser strictement l'utilisation de ces armes et de renforcer ses efforts visant au respect des règles et conditions qui entourent leur utilisation par les agents des forces de l'ordre"*.

[7] In de rapporten van de twee meest recente periodieke bezoeken van het CPT aan België (2013 en 2017) komt het stroomstootwapen niet aan bod.

[8] Zie voor dit alles: COMITÉ EUROPÉEN POUR LA PRÉVENTION DE LA TORTURE ET DES PEINES OU TRAITEMENTS INHUMAINS OU DÉGRADANTS, *Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 28 septembre au 7 octobre 2009*, Straatsburg, 23 juli 2010, 22-24, nrs. 34-37 (CPT/Inf (2010) 24). Naar de opleiding toe kan nog verwezen worden naar het rapport van het meest recente

6. Het CPT formuleerde voorts in 2010 nog standaarden over het gebruik van het stroomstootwapen die de diverse landen waarover het CPT vaststellingen mag doen, aangaan. In die standaarden stelt het CPT op grond van de acute pijn die het stroomstootwapen kan veroorzaken het belang voorop enerzijds van duidelijke richtlijnen[9] over de toepassingscriteria en anderzijds van een grondige selectie (onder meer in functie van stressbestendigheid) en opleiding van de gebruikers. Volgens het CPT – dat begrip toont voor het uitrusten van wets- en ordehandhavers met *'less lethal weapons'* – moet het stroomstootwapengebruik beperkt blijven tot die situaties waarin een reëel en onmiddellijk gevaar bestaat voor het leven van iemand of waarin een groot risico bestaat op ernstige verwondingen: de inzet van andere, minder ingrijpende interventiemethodes dient met andere woorden onmogelijk te zijn. Het CPT is tegen het gebruik van de stroomstootwapens door diensten die instaan voor de verwijdering van personen in illegaal verblijf en is kritisch voor het gebruik ervan in gevangenissen, behalve in geval van ernstige feiten zoals een gijzeling en indien het stroomstootwapen gebruikt wordt door daartoe specifiek opgeleid personeel. Het CPT wijst voorts op het risico op abusief gebruik bij arrestaties. Verder is het CPT ook tegen het gebruik van het stroomstootwapen voor openbare ordehandhaving, tenzij het leven van iemand in gevaar zou zijn. Op grond van de mogelijke medische gevolgen van een en ander bepleit het CPT enerzijds steeds te overwegen wat de gevolgen van stroomstootwapengebruik kunnen zijn voor personen die lijden aan een medische problematiek en anderzijds het stroomstootwapen niet te gebruiken jegens kwetsbare personen (bijvoorbeeld: minderjarigen en zwangere vrouwen). Volgens het CPT is het gebruik van het stroomstootwapen op personen onder invloed risicovol: deze laatsten kunnen misschien niet altijd de voorafgaande waarschuwing inschatten en door de confrontatie met het wapen verder opgejaagd worden. Wanneer een persoon onder controle is, moet deze volgens het CPT erover ingelicht worden dat de effecten van het stroomstootwapengebruik slechts van tijdelijke aard zijn; bovendien is een medisch onderzoek van de betrokken persoon volgens het CPT steeds aangewezen. Tot slot, formuleert het CPT *caveats* van technische aard, ook om bijvoorbeeld toezichthouders toe te laten *post factum* de behoorlijkheid van het stroomstootwapengebruik te beoordelen. In dit kader dienen de stroomstootwapens volgens het CPT uitgerust te zijn met een soort van geheugen waarmee bepaalde informatie (zoals het tijdstip, het aantal keer dat het toestel gebruikt is en de duurtijd van het gebruik) geregistreerd wordt[10]. Tegelijkertijd bepleit het CPT een *post*-incidentprocedure waarbij de gebruiker van het stroomstootwapen in een uitvoerig rapport het voorval moet beschrijven. Een dergelijke procedure kreeg overigens bijval in het besproken Straatsburgse arrest Kancial. Op te merken valt dat het Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de Rechten van de Mens (FIRM) in zijn rapport van 14 juni 2021, gericht aan het CAT, het pilootproject *'Taser'* toelicht en concludeert dat het bezorgd is omtrent het feit dat stroomstootwapens meer en meer deel uitmaken van de politionele bewapening. Het FIRM stelt hierbij voorop dat kennis en maatregelen tegen misbruik essentieel zijn. Het FIRM

---

periodieke bezoek van het CPT aan België (2017) waarin aanbevolen werd de manier te herbekijken waarop het gebruik van (onder meer) immobiliseringstechnieken in de politieopleiding aangeleerd wordt, ook naar de leden van de bijzondere interventie-eenheden toe: de finaliteit moet zijn dat wanneer een politiebeambte tot een risicoarrestatie moet overgaan of een weerspannige, opgewonden of gewelddadige persoon moet overmeesteren, hij of zij gepaste immobiliseringstechnieken kan toepassen en, onder het nemen van de noodzakelijke voorzorgsmaatregelen, enkel het strikt noodzakelijke geweld toepast (zie: COMITÉ EUROPÉEN POUR LA PRÉVENTION DE LA TORTURE ET DES PEINES OU TRAITEMENTS INHUMAINS OU DÉGRADANTS, *Rapport au Gouvernement de la Belgique relatif à la visite effectuée en Belgique par le Comité européen pour la prévention de la torture et des peines ou traitements inhumains ou dégradants (CPT) du 27 mars au 6 avril 2017*, Straatsburg, 8 maart 2018, 13-14, nrs. 17-18 (CPT/Inf (2018) 8).

[9] Na uitgebreid debat ter zake binnen de uitvoerende en wetgevende macht.

[10] In lijn hiermee vindt het CPT een procedure noodzakelijk die garandeert dat het aantal, de duurtijd en de intensiteit van de stroomstoten onder controle blijven en dat het toestel onderhouden blijft.

geeft hierbij aan dat adequate opleiding/training van de politiebeambten nodig is om excessief politiegeweld te voorkomen. Stroomstootwapens kunnen in de visie van het FIRM enkel toegepast worden als substituut voor vuurwapens in extreme situaties wanneer er onmiddellijk en reëel levensgevaar of gevaar voor ernstige verwondingen is.

II. Wetenschappelijke inzichten

7. De wetenschappelijke inzichten, voornamelijk internationaal van aard, zijn divers en punten zowel voor- als nadelen aan inzake stroomstootwapengebruik. We geven een en ander kort en louter inventariserend weer.

II.1. Voordelen van stroomstootwapengebruik

8. Bepaalde wetenschappelijke bronnen achten het stroomstootwapengebruik vooral nuttig bij arrestaties, nu de politie door middel van dit wapen, zeker indien gebruikt *'en mode 'tir''*, snel en met minimaal geweld agressieve of gewapende verdachten kan aanhouden. Volgens diezelfde bronnen zou dat nut nog groter worden bij optreden jegens personen die onder invloed van drugs of alcohol geen pijn voelen. Daarnaast wordt geopperd dat stroomstoot-wapengebruik soms levensreddend werkt doordat de politie in levensbedreigende situaties met een stroomstootwapen eerder kan tussenkomen en vuurgevechten derhalve vermeden kunnen worden. Bovendien zou het stroomstootwapen een relatief veilig wapen zijn (laag risico op overlijden of op zware verwondingen) indien – correct – gebruikt jegens gezonde personen. In het verlengde hiervan geeft bepaald wetenschappelijk onderzoek aan dat er in 99,7% van de gevallen van stroomstootwapengebruik geen of enkel lichte verwondingen ontstaan: bovendien – zo wordt gesteld – ligt het aantal verwondingen bij een dergelijk gebruik significant lager dan bij het gebruik van fysiek geweld en van een vuurwapen. Dit maakt dat stroomstootwapengebruik in de wetenschappelijke literatuur weleens vooropgesteld wordt om zware en onomkeerbare (dodelijke) letselschade te voorkomen. Ook wordt geopperd dat de veiligheid van de politie en van omstaanders meer gevrijwaard blijft bij het gebruik van een stroomstootwapen: een misser met dat wapen is veelal minder nefast dan een misser met een vuurwapen.

II.2 Nadelen van stroomstootwapengebruik

9. De wetenschappelijke literatuur waarschuwt voor oneigenlijk gebruik *'en mode 'contact''* van het stroomstootwapen, met name om informatie of bekentenissen te ontlokken[11]. Dit staat in relatie met het gegeven dat een stroomstoot minder zichtbare verwondingen oplevert dan andere geweldsmiddelen[12]. Daarnaast wordt gewezen op het gebruiksgemak van stroomstoot-wapens: dit zou met zich mee kunnen brengen dat de politie sneller voor dit wapen gaat kiezen, ook wanneer dit niet de bedoeling is. Voorts herinnert de wetenschappelijke, medische literatuur eraan dat aan het gebruik van het stroomstootwapen een risico op zware verwondingen of zelfs op de dood van de verdachte in zich blijft dragen en wijst ze erop dat de duur en de sterkte van de stroomstoot en de plaats van het lichaam waarop de stroomstoot gegeven wordt, ter zake belangrijke elementen zijn. Nu bepaalde lichaamsdelen minder resistent blijken te zijn tegen stroomstoten raadt de wetenschap af om de verdachte te

[11] *Cf.* de Straatsburgse rechtspraak die het oneigenlijk gebruik van *'electrochocs'* als drukkingsmiddel tijdens verhoren in relatie bracht met artikel 3 EVRM (zie bijvoorbeeld: EHRM 18 december 1996, Aksoy versus Turkije; EHRM 22 april 2014, Gavrilita versus Moldavië; EHRM 25 januari 2018, Sidiropoulos en Papakostas versus Griekenland).

[12] Wat de kans op strafrechtelijke veroordelingen (onder meer voor foltering) zou doen dalen, wat dan weer misbruik met zich mee kan brengen.

'taseren' op het hoofd, de ogen, de nek en de geslachtsdelen terwijl de rug een relatief veilige plaats voor stroomstootwapengebruik zou zijn. Ook stroomstoten op de borstkast vindt de wetenschappelijke literatuur potentieel gevaarlijk, in het bijzonder jegens personen met een hartziekte[13]. Bepaald wetenschappelijk onderzoek wijst bovendien uit dat de combinatie tussen sommige drugs/medicijnen en stroomstoten de kans op hartritmestoornissen vergroot. Naast dit alles schuift de wetenschappelijke literatuur ook bepaalde categorieën van kwetsbare personen naar voor die gevoeliger zijn voor stroomstoten, wat maakt dat ze een groter risico lopen op zware verwondingen. Naast hartlijders betreft het hier minderjarigen, zwangere vrouwen, oudere personen (boven de 55 jaar), geesteszieken, mentaal of fysiek gehandicapten die een gevaar zijn voor zichzelf of voor anderen en fysiek zwakke personen[14]. Op grond van dit alles stelt de wetenschap voorop het gebruik van stroomstootwapens te beperken tot levensbedreigende situaties.

10. De wetenschappelijke literatuur wijst nog op andersoortige risico's. Ten eerste, stelt bepaald Amerikaans onderzoek dat het voorvalt dat de politie bij de keuze van een wapen, die snel en op basis van beperkte informatie gemaakt moet worden, al dan niet bewust gebruikmaakt van (raciale) stereotypes en persoonlijke kenmerken (*'racial bias'*) waardoor minderheidsgroepen misschien vaker stroomstoten toegediend zullen krijgen[15]. Ten tweede, zou het risico voorliggen dat de politie het stroomstootwapen zal hanteren wanneer het niet nodig is of disproportioneel is. Dit laatste is het geval, zo geeft de literatuur aan, wanneer het stroomstootwapen gebruikt wordt tegen ongevaarlijke en reeds gehandboeide personen of wanneer het toedienen van stroomstoten herhaald wordt wanneer dit eigenlijk niet nodig is: dit is volgens de bedoelde literatuur met name het geval wanneer een persoon zich niet verzet dan wel passief verzet[16].

---

[13] Stroomstootwapengebruik kan leiden tot een onderbreking van het normale hartritme of tot het verkrampen van de borstspieren. Gevolg is dat de ademhaling stopt en de verdachte stikt. *'Pacemakers'* en soortgelijke toestellen zijn volgens de wetenschap *normaliter* beveiligd tegen een en ander maar – zo geeft men aan – er blijft altijd een risico op hartritmestoornissen: dat kan de politie niet op voorhand weten.

[14] We merken op dat bij zijn beoordeling of er sprake is van een onmenselijke of onterende behandeling in de zin van artikel 3 EVRM het EHRM, in sommige gevallen, ook kijkt naar – naast de fysieke en psychische effecten van een handelwijze – het geslacht, de leeftijd en de gezondheidstoestand van de betrokkene.

[15] Volgens de betrokken onderzoekers worden minderheden en hun etniciteit (die gelinkt wordt aan een bepaalde sociale en economische situatie) vaak onbewust geassocieerd met criminaliteit. Op te merken valt dat de onderzoekers zelf waarschuwen voor veralgemening van hun bevindingen: de betrokkenen (latino's) waren namelijk door hun jeugdige leeftijd impulsiever en agressiever.

[16] Wat betekent dat de betrokkene bij zijn standpunt blijft maar zich niet (fysiek) verzet tegen de handelingen van de politie.